

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 11.09

BAŞKAN : Ali İhsan YAVUZ (Sakarya)

BAŞKAN – İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunca oluşturulan Batı ülkelerindeki İslam düşmanlığının sebep ve sonuçlarını araştırmak üzere kurulan alt komisyon toplantısına hoş geldiniz.

Bu haftaki konuklarımız Adalet Bakanlığımızdan geldiler. Müsteşar Yardımcımız Selahattin Menteş burada, hem de tanıtmış olayım size gelen konuklarımızı, İnsan Hakları Daire Başkanı Hacı Ali Açıkgül, Daire Başkan Yardımcısı Aysun Akceviz ve Tetkik Hâkimi Nuri Uzun bizimle.

Sanıyorum, sunumu Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Daire Başkanı Hacı Ali Açıkgül sunacaklar ama diğer arkadaşlarımız da yeri geldiğinde katkılarını ortaya koyacaklar. Komisyon üyelerimiz de yine istedikleri soruları gelen konuklarımıza soracaklar.

Geçen haftadan tecrübeyle söylemek istiyorum: Geçen hafta dedik ki: “Kim soru sormak istiyorsa hemen müdahale edebilir.” ama bir türlü sunumun sonunu görmedik geçen hafta, öyle bir handicap yaşadık. Derli toplu olarak sunumu bir alalım, sonra da sorularımızı soralım. Bu bütünlük kaybolmasın düşüncesiyle, eğer Komisyon üyelerince de...

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Sayın Başkan, burada sunumun içeriğini bilmiyoruz, arkadaşlardan şunu rica ediyorum: İslamofobi nedir, önemi nedir gibi kısımlar varsa onları direkt geçelim, doğrudan konuya girelim. Bu Komisyon bu bilgilere zaten vâkıf.

BAŞKAN – Bu hatırlatmadan sonra, Komisyon üyelerimizi de konuklarımıza tanıtmış olayım.

7 kişiden oluşan bir komisyon bu alt komisyon. AK PARTİ’den benimle birlikte, Ardahan Milletvekilimiz Orhan Atalay Hocamız var, Bursa Milletvekilimiz İsmail Aydın, İstanbul Milletvekilimiz Hulusi Şentürk, Cumhuriyet Halk Partisinden Mahmut Tanal vardı ama o şu anda yok, inanıyorum ki, birazdan geleceklerdir çünkü gelmeyeceğine dönük bir kayıt da yok bizde şu anda, HDP’den Kars Milletvekili Ayhan Bilgen ve Milliyetçi Hareket Partisinden Osmaniye Milletvekili Ruhi Ersoy Komisyon üyesi olarak burada bulunuyorlar.

Daha çok ortaya çıkmış münferit eylemlerden öte, İslamofobiye etki eden sebepleri, özellikle kurumsal açıdan etki eden sebepleri irdelemek üzere aslında bu Komisyon kuruldu. Daha önce İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu bünyesinde ırkçılık motifi eylemlerin irdelenmesine dönük bir komisyon zaten oluşturulmuştu. Bu Komisyonun, daha çok eylemleri tek tek irdelemekten öte, özellikle kurumsal açıdan buna sebep olan hususların derlenmesi ve bunun sonuçlarına ilişkin bir çalışma yapmak üzere oluşturulduğunu da tekrar dile getirmek istiyorum.

Bu kapsamda, özellikle İnsan Hakları Daire Başkanımızla daha önce, 15 Temmuz öncesinde de görüşmüştük ama 15 Temmuz araya girdi, uzun bir süreden sonra bu çalışmalara geçen hafta başladık, bu hafta da devam ediyor. O zaman da söylemiştik, bu daveti iletmişimizde de kendisine söyledik, “Daha çok Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi nezdinde İslamofobinin konu olduğu hususların

karşılaştırmalı ya da din ayırimcılığı noktasında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin vermiş olduğu kararların bir değerlendirmesine dönük hazırlık yapın.” demiştik, sanıyorum, daha çok bu kapsamda bizi bilgilendirecekler.

Bu bilgiyi de aktardıktan sonra, isterseniz hiç vakit geçirmeyelim ve hemen sunumumuza geçelim.

Buyurunuz.

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – Sayın Başkanım, Komisyonun çok değerli üyeleri; sunum başlığımız “AİHM kararlarında din temelli ayırimcilik ve nefret söylemi.” Burada tabii, daha çok AİHM’e yansıyan dinî konulara ilişkin, sadece İslam dini değil diğer dinlere veya dinî iddialara ilişkin durumlarda “Sorun neydi, AİHM ne dedi?” gibi kısa kısa onlardan bahsederek somut...

BAŞKAN – Bir dakika.

Arkadaşlar, her sorumuzu not alıp sonunda sorabiliriz, bir soru kısıtlaması söz konusu değildir, sadece sunumun bütünlüğü kaybolmasın anlamındaydı benim o hatırlatmam.

Buyurunuz.

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – Sunumumuzu 5 başlık altında inceleyeceğiz ama geçmeden şu bilgiyi de vermem lazım: İslamofobinin zaten Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde tanımlanmış bir tanımı yok, farklı maddelerde gündeme gelebiliyor. Bu kapsamda, biz öncelikle AİHM hakkında çok kısa bir genel bilgi vereceğiz. Düşünce, din ve vicdan özgürlüğü, 9’uncu madde kapsamında AİHM’e yansıyan olaylar neler, ayırimcilik yasağı, 14’üncü madde anlamında olaylar neler, bir de aynı şekilde nefret söylemi çünkü bu üçü de 9, 10 ve 14’üncü maddeler bağlamında İslamofobiyle ilgili AİHM’e yansıyan konuların temel olarak Sözleşme anlamında hukuki temelini oluşturuyor. Son kısımda da “Neler yapılabilir?” şeklinde birtakım önerilerimiz olacak.

Öncelikle tarihler: Kısaca, malumunuz 1949 yılında Türkiye Avrupa Konseyinin kurucu üyesi oldu, Sözleşme kabulü, 1987’de bireysel başvuruyu, 1990’da da yargılama yetkisini kabul ettik. AİHM önündeki temsilde bir değişiklik oldu. Malumunuz ama kısaca hatırlatmak istiyorum: 2012 yılında kadar Dışişleri Bakanlığımız tarafından bu görev yürütülüyordu, İnsan Hakları Daire Başkanlığı kurularak 1 Mart 2012’den itibaren de Adalet Bakanlığına hem savunma görevi hem de kararların icrasının takibi görevi verildi. Dışişleri Bakanlığına ise 1 Mart 2012’den önce tebliğ edilen başvuruların takibi ve salt dış politikamızı ilgilendiren bu konuların takibi Dışişleri Bakanlığımız tarafından yürütülüyor. Bir de konuyla ilgili olabilecek diğer ülkeler aleyhine müdahale etmek isterse Hükümet –böyle bir hakkımız var sözleşmeden kaynaklı- bunu da Dışişleri Bakanlığımız yürütüyor.

Bir de son, en güncel rakamlar olarak: AİHM önündeki bizim şu an itibarıyla başvuru sayısı olarak geçen hafta bir değişiklik oldu, daha önce 3’üncü sıradaydık en çok başvuru yapılan ülke olarak; geçen hafta itibarıyla Macaristan bizi geçti, 7.600 başvuruyla 4’üncü duruma geriledik, bekleyen başvuru.

Bu genel bilgilerden sonra, din, düşünce ve vicdan özgürlüğü Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 9’uncu maddesinde düzenleniyor. Temel olarak üç unsur var din özgürlüğünün: Din ve inancını değiştirme özgürlüğü, din ve inancını açığa vurma özgürlüğü, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamama hakkı veya özgürlüğü. Sınırlar ise: Öncelikle devletlerin takdir hakkı var tabii ki bu konuyu düzenlemede, hukuki dayanakla olması lazım. Bu hukuki dayanağın meşru amacı olması lazım, kamu güvenliği, kamu düzeni, genel sağlık veya ahlakın, başkalarının hak ve özgürlüğünün korunması gibi ve bunların demokratik toplumlarda gerekli ve orantılı olması lazım. Bunlar genel ilkeler. Bu ilkelere göre AİHM’e yansıyan somut birkaç olayda AİHM ne karar vermiş?

İtalya'yla ilgili bir Lautsi kararı var, Büyük Daire kararı: Kişinin 11, 12 yaşında çocukları okular gidiyor, okulda duvarlarda haçlar var. Kişi "Ben laik düşünceli bir insanım ve bu haç benim çocuğumun Hristiyan kültürüyle yetişmesini sağlıyor, kaldırılmasını istiyorum." diyor fakat iç hukuktan bir sonuç alamıyor, bunun üzerine AİHM'e gidiyor. AİHM dairesi öncelikle ihlal verdi, dedi ki: "Başvuranın din özgürlüğü hakkı ihlal edilmiştir." Sonra, İtalyan hükümetinin talebi üzerine –tam temyiz demeyelim ama temyiz gibi- temyiz mahiyetinde Büyük Daireye gitti, büyük daire -17 üyeden oluşuyor Büyük Daire- 15'e 2; 15 üye dedi ki: "Haç pasiftir, duvarda, aktif hareket eden bir nesne değildir, öğretici, didaktik etkisi yoktur. Bu konuda bir Avrupa konsensüsü de yoktur okulların nasıl olması gerektiğiyle ilgili, devletin takdir hakkıdır, çocukların eğitimi üzerine olumsuz etki yapmaz. İhlal yoktur."

Fransa'yla ilgili diğer bir konu: Bu da iki yıl önce uluslararası alanda da çok ses getiren bir karar. "Peçe yasağı" diye bilinen yasa, malumunuz. Fransa'da yaşayan Müslüman bir bayan peçe takmakta ama kimlik kontrolü sırasında peçesini çıkarıyor hanımefendi. Fransa bununla ilgili bir kanun çıkarıyor ve kamuya açık yerlerde yüzünü gizlemeyi yasaklıyor genel anlamda ve para cezası veriliyor bayana. AİHM'e gidiyor yine Büyük Daire baktı dosyaya önemine binaen. AİHM dedi ki: "9'uncu madde – inanç özgürlüğü- inancın motive ettiği bütün hareketleri korumaz. Devletin çok geniş bir takdir yetkisi vardır." Burada aslında sözleşmede olmayan "birlikte yaşamının muhafazası" gibi bir gerekçe kullandı AİHM ve "Birlikte yaşamın muhafazası gerekir. Dolayısıyla, Fransız hükümetinin takdiri yerindedir. İhlal yoktur." dedi.

Dahlab İsviçre kararı: 2001 tarihli bir karar. Burada da başvuranımız anaokulunda öğretmen. 4-8 yaş çocuklar okuyor anaokulunda. Başvuranımız daha önce Müslüman değil, sonra Müslüman oluyor, öğretmenliğe devam ediyor, bir müddet sonra da başını örtüyor, yine çalışmasına devam ediyor ve bir müddet sonra da işten atılıyor, daha doğrusu başı kapalı bir şekilde çalışmasına izin verilmiyor ve iç hukuktan sonuç alamıyor, AİHM'e gidiyor. Bu haç kararıyla kıyaslayacak olursak okuldaki; AİHM diyor ki: "Burada öğretmenin aktif bir görevi var, 4-8 çocuklar üzerinde rol model olma durumu var. Devletin takdir hakkı vardır." ve başvuruyu kabul edilemez bulup esasa hiç girmiyor.

Leyla Şahin, Türkiye kararı: Malumunuz, bildiğim kadarıyla, İnsan Hakları Komisyonunun da üyesi Sayın Vekilimiz. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencisi iken başörtüsü nedeniyle devam edemiyor ve yurt dışında devam ediyor. Sözleşmenin 8, 9, 10, 14 yani özel hayat, din özgürlüğü, ifade özgürlüğü, ayrımcılık ve eğitim hakkından şikâyet ediyor. AİHM diyor ki: "Başvuranın din özgürlüğüne müdahale hem Anayasa Mahkemesinin gerekçeli kararıyla hem de 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nda öngörülmüştür." Yani önce öngörülebilirlik açısından bakıyor, "öngörülmüştür" diyor ve "Müdahalenin meşru bir amacı vardır, tartışma konusu yoktur çünkü devletin geniş bir yetkisi vardır." diyor ve ihlal bulmuyor.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Nasıl, ret mi ediyor onu?

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – Esastan reddediyor, "İhlal yok." diyor. Ama, tabii, burada bu tür konularda en başta devletin geniş bir takdir yetkisi var, yasaklama veya serbest bırakma konusunda, ona vurgu yapıyor.

Phull, Fransa kararı: Yine çok eski sayılmayacak, 2008 tarihli bir karar. Başvuran Fas vatandaşı, eşi Fransız. Fransa'ya gitmek için başkonsolosluğa müracaat ediyor ve orada vize için başvuru yapılacak, nüfus cüzdanında veya kimlik kartında resmi başörtülü ve kendisi de başörtülü. Güvenlik görevlisi de diyor ki: "Bu siz misiniz, değil misiniz kontrol etmemiz lazım. Başınızı açın." Güvenlik görevlisi erkek. Başvuran da açmıyor ve dolayısıyla, vizesi reddediliyor, Fransa'ya girişi engelleniyor. AİHM'e gidiyor,

AİHM yine esasa girmeden kimlik kontrolünün güvenlik amacıyla bir güvenlik tedbiri olduğunu, kamu güvenliğini sağlama meşru amacı kapsamında bulunduğunu ve kontrolün çok sınırlı, kısa bir süre için uygulandığını dile getirerek “Açıkça dayanaktan yoksun.” diye esasa girmeden reddediyor.

Eweida ve Chaplin, Birleşik Krallık, İngiltere kararı var. Yeni bir karar, 2013 tarihli. Burada da konu şu: Başvuranlardan birisi uçak hostesi, diğeri de hemşire. Görünür bir şekilde haç takıyorlar kolye şeklinde. British Airways çalışanı. British Airways -2009 yanlıştır hatırlamıyorsa- bir iç yönetmelik çıkarıyor ve diyor ki: “Görünür bir şekilde dinî kıyafetlerin, sembollerin giyilmesi yasaktır.” diyor, bunun üzerine, başvuran çıkarmayı reddedince başvuranın işine son veriliyor. Başvuran AİHM’e gidiyor ve kilise de müdahil oluyor. Kiliseden görüş soruyor AİHM –onlar bu sunumda yok ama- diyor ki: “Haç takmak Hristiyanlık dinine göre mecburi midir, değil midir?” Kilise diyor ki: “Mecburi değildir ancak kişinin dindarlık –tabiri caizse, mealen söylüyorum- derecesine bağlı olarak kendi kişisel tercihleri olarak yaptığı dinî bir semboldür.” Bu anlamda bir görüş veriyor. AİHM bu kapsamda diyor ki: “Her ne kadar şirket politikası gereği dinî sembolü giymeyi yasaklamışsa da aslında bu bir meşru sebeptir ancak diğer taraftan kişinin dinini açıklama özgürlüğü de var. Bu dengede şirket aşırı bir takdir kullanmıştır, din özgürlüğünü ihlal etmiştir ve ihlal vardır.” İkinci başvuransa hemşire. O da yine haç takıyor. Burada da hastane yönetimi hastanedeki görevi gereği haçın sağlık çalışmalarını engelleyeceği, bazı hastalarla ilişkilerinde güvenlik endişesine yol açacağından dolayı yasakladığından bahsediyor. AİHM burada bu savunmayı kabul ediyor. Yine aynı gerekçe var yani dinini açıklama özgürlüğü ve güvenlik ve kamu düzenini sağlama hakkı. “Bu dengeye baktığınız zaman hastanede kamu düzenine öncelik tanınır.” diyor ikincide ihlal bulmuyor.

Bunlar din özgürlüğüne ilişkin uygulamalardır.

Ayrımcılık yasağı 14’üncü maddesinde düzenleniyor, tek başına uygulanmıyor, bu çok önemli. Yani tek başına kişi “Bana ayrımcılık yapıldı.” diye AİHM’e gidemiyor ama sözleşmede düzenlenen maddelerden biriyle irtibatlı olarak gitmesi lazım. Ya “Benim yakınlarımla hayatına yaşam hakkı yönünden ayrımcılık yapılarak son verildi.” veya işkence iddiasıyla o şekilde, ifade özgürlüğü iddiasıyla o şekilde demesi lazım. Kısaca: “AİHM’in temel ilkeleri örnek, benzer durumdakilerle kıyaslanabilir olması lazım ve delil başlangıcı düzeyinde kişi iddiasını ortaya koyması lazım, farklı muamele olması lazım ve orantılı olması lazım.” diyor. Somut olaylara geçelim.

Yehova Şahitleri cemaati ve diğerleri, Gürcistan kararı var. Yehova Şahitleri’ne –Gürcistan’da olan bir olay- Ortodoks bir grup saldırıyor, polis ihbar almasına rağmen saldırıyı önlemek için müdahale etmiyor. Daha sonra başlatılan soruşturmada “Failleri tespit edilemedi, mümkün değil.” gerekçesiyle kapatılıyor. AİHM burada 3’üncü madde anlamında, etkin soruşturma yokluğu anlamında şiddete müdahale etmemesi, olaydan sonra yeterli soruşturmayı yapmadığı için 3’le bağlantılı olarak 14’üncü madde yani etkili soruşturma, kötü muamele temelinde ayrımcılık yapıldığından dolayı ihlal veriyor.

Hoffman, Avusturya kararı: Eski bir karar. Başvuran yine Yehova Şahidi ama Yehova Şahidi olması nedeniyle otoriteler çocuğun velayetini kendisine vermiyorlar, AİHM de diyor ki: “Bu kabul edilemez. Yehova Şahidi, salt dinî tercihinden dolayı velayetin verilmemesi 9’uncu madde temelinde ayrımcılık yasağıdır.” diyor.

Fernandez ve Caballero Garcia, İspanya kararı: Bu da ilginç bir karar. Orada şöyle: Avrupa’da malumunuz, birçok ülkede kilise mensuplarının ödedikleri verginin düşülmesi uygulaması var. Burada da başvuran Protestan ve Evanjelik kilisesinin üyesi.

BAŞKAN – Kiliseye yaptığı bağışın mı vergiden düşülmesi?

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – Kiliseye yaptığı bağışın vergiden düşmesi uygulaması var. Olay tarihinde İspanya’da Katolik kilisesinde bu geçerli yani Carlito’s Kilisesi mensupları ödedikleri bağışı, Katolik kiliselerine yaptığı vergilerinden düşüyorlar. Burada da Protestan kilisesi mensubu kişi ve Evanjelik kilisesine üye, onlar da düşmesini istiyor. AİHM bunu kabul edilemez buluyor. Giderken tabii ki eşit durumda, ikisi de kilise, ikisi de Hristiyanlığın mezhebi tabiri caizse. Diyor ki: “Katolik kilisesinin Vatikan’la bir anlaşması var, Vatikan’la anlaşma karşılığında bu düşüyor, Protestan kilisesinin böyle bir başvurusu ve anlaşması olmadığı için burada ayrımcılık yok.”

Kararları kısaca özetliyorum, sizlerin takdirine bırakıyorum açıkçası.

Köse ve diğerleri, Türkiye kararı: Tarihi tam yazmamışız ama eski bir karar, 1990’lardaki bir olaya ilişkin bir karar. İmam-hatip liselerinde Kur’an-ı Kerim dersleri dışında kız öğrencilerin başörtüsü takmasını yasaklayan kıyafet yönetmeliği din temelli ayrımcılığa yol açtığı gerekçesiyle AİHM’e taşınıyor. AİHM burada “Devletin takdir yetkisi kapsamında kaldığından dolayı ayrımcılık yoktur.” diye karar veriyor.

İsviçre’yle ilgili, minare yasağıyla ilgili bir karar: İsviçre’de 2009’da bir referandum yapılıyor, yüzde 57,5’la “Minareler yasaklansın.” şeklinde bir karar çıkıyor. Başvuranlar, minare yaptırılmasının yasaklanmasıyla din özgürlüğünün ihlali ve din temelli ayrımcılık yapıldığından dolayı AİHM’e gidiyor. AİHM, mağdur sıfatı olmadığından dolayı kabul edilemez buluyor başvuru. “Başvuranlar, minarenin yapılmasının engellenmesiyle insan haklarına, sözleşmede korunan temel haklara nasıl bir zarar verildiğine veya ihlal edildiğine ilişkin mağduriyete uğradıklarını ispat edememişlerdir.” diyor ve kabul edilemezlik veriyor. Tabii, burada yine bir takdir olarak biraz önceki haç kararıyla, İngiltere’deki Eweida kararıyla bunu... Orada kilisenin resmi de bir görüşü var, “Haç takmak dinî bir zorunluluk değil, kişinin kendi dinsel tercihinin bir göstergesidir.” diye. Burada bir bağlantı kurulabilir, takdirlerinize.

Turan Çakır, Belçika kararı: 2009 tarihli. Turan Çakır Türk vatandaşı, kardeşi hakkında arama kararı icra etmek için gelen polisler Turan Çakır’a fiziki şiddet uyguluyor, göz yaşartıcı gaz kullanıp müdahale ediyor ve karakola götürürken de “Sana adam nasıl dövülür göstereceğiz.”, “Seninle biraz oynaşacağız.”, “Pis yabancı!”, “Pis yabancından öte bir şey değilsin, hep böyle kalacaksın.” şeklinde hakaret ve tehditlerde bulunuyorlar. Karakolda da şiddet ve dövmeye devam ediyorlar, dişi ve burnu kırılıyor. Olaydan sekiz on yıl sonra verilen raporlarda Turan Çakır’ın maruz kaldığı polis şiddeti sebebiyle sol kulağında işitme kaybı olduğu ortaya çıkıyor, yine görmesinde azalma, baş dönmesi olduğu ortaya çıkıyor. Bu şekilde sağlık raporları da var.

2000 tarihinde -oradaki hukuk sistemi bizdekinden biraz farklı, bir Ön Dava Dairesi var- direkt savcılık değil de Ön Dava Dairesi kovuşturmaya yer olmadığına karar veriyor. İddianame Dairesi de 2006’da kamu davasının zaman aşımından düştüğüne karar veriyor. Şimdi, AİHM’e yansıyor. AİHM diyor ki: “Maruz kaldığı muamele sebebi ırkçı ön yargılar olup ulusal makamlar bu konuyu araştırmamış, 3’üncü maddeyle birlikte -etkili soruşturma- 14’üncü madde -ayrımcılık yasağı- ihlal edilmiştir.” diye Belçika hakkında etkili soruşturma yapmadığından dolayı ihlal kararı vermiş.

Üçüncü başlığımız nefret söylemi, daha çok ifade özgürlüğü bağlamında. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde nefret söylemi doğrudan tanımlanmıyor. Yabancı düşmanlığı da kapsayacak şekilde nefret söylemi 10’uncu maddedeki ifade özgürlüğü bağlamında değerlendiriliyor ve iki yaklaşımı var Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin: Birincisi, nefret söylemini genelde Sözleşme’nin 2’nci maddesi kapsamında ifade özgürlüğünden yararlandırmıyor, nefret söylemi varsa, istisnalardan... Bir de 17’nci madde var, hakkın kötüye kullanılması yani “İfade özgürdür ama hak da kötüye kullanılamaz.” Temel ilkeler bunlar.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 1997 tarihli nefret söylemini tanımlayan bir kararı var, izninizle bunu geçiyorum, genel itibarıyla biliniyor.

Daniel Feret, Belçika kararı, nefret söylemi için. Konumuza, İslamofobi dediğimiz konuya da açıkçası bu nefret söylemine ilişkin kararı daha çok bire bir bağlantılı.

“Ulusal Cephe” adlı siyasi partinin başkanı ve parlamentoda milletvekili olan başvuran, 2001 seçim kampanyasında broşürlerde şunları dile getiriyor: “Belçika’nın İslamlaştırılmasına karşı çıkın.”, “Düzmece entegrasyon politikalarına son verin.”, “Avrupalı olmayan iş arayanları evlerine geri gönderin.” şeklinde broşüründe bunları kullanıyor. İç hukukta yabancılara dönük hizmetler kapsamında iki yüz elli saat kamu hizmeti cezası veriliyor, bizdeki denetimli serbestlik gibi düşünebiliriz ve “On yıl da milletvekili olamaz.” şeklinde yasak getiriliyor iç hukuktaki. AİHM “Bu ifadeler bir defa, öncelikle sosyal barışa zarar verici. Seçim döneminin siyasi atmosferinin arkasına sığınmış ırkçılık ve ayrımcılık içeren sözlerdir, potansiyel tehdit oluşturmaktadır. Başvurana verilen ceza acil bir sosyal ihtiyaca karşılık gelmektedir ve Sözleşme’nin 10/2’nci maddesinde öngörülen ifade özgürlüğünün sınırlandırılabilirdiği hâllerde uymaktadır, meşru amacı vardır, demokratik toplumlarda gereklidir, verilen ceza da orantılıdır.” diyor ve ihlal veriyor.

Norwood, İngiltere Kararı var, 2004 tarihli. Yine Britanya Ulusal Partisinin bölgesel örgütleyicilerinden biri olan başvuran evinin camına bir afiş yapıştırıyor ve afişte şunlar var: “İslam İngiltere’den defol.”, “İngiliz halkını koruyun.” ifadeleriyle İkiz Kule resimleri var ve üzerine çarpı işareti konulmuş, çizilmiş bir ay yıldız işareti var. Bunun üzerine başvuranın hakkında soruşturma başlatılıyor ve 300 pound para cezasıyla cezalandırılıyor.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Başvuran mı cezalandırılıyor?

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – Başvuran cezalandırılıyor.

Başvuran AİHM’e gidiyor, “İfade özgürlüğüm ihlal edildi.” diye. Diğeri de aynı. Diğeri de bu siyasi faaliyetten yasaklanan parti üyesi de “Bana iki yüz elli saat kamu hizmeti cezası verildi, on yıl süreyle de milletvekili olmam yasaklandı.” diye ifadelerinden dolayı “İfade özgürlüğüm yasaklandı.” diye AİHM’e gidiyor ama AİHM “Hükûmet haklı.” diyor. Bunlar nefret söylemi.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – “Haklı” diyerek de müracaat ettiği için ceza veriyor diğerine.

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – “Verilen ceza doğrudur.” yani “Hükûmetin verdiği karar doğrudur.” diyor. Burada da 300 pound ceza veriliyor kişiye. AİHM’in değerlendirmesi şöyle diyor: “Dini bir grubun tamamının ölümcül bir terörist eylemle bağlantısının yapılmaması gerekir. Dini bir gruba yönelik genel ve şiddetli bir ithamda bulunulmaması gerekir.” ve “Sözleşme’nin güvence altına aldığı hoşgörü, toplumsal barış ve ayrımcılık yapmama değerleriyle bağdaşmıyor bu yapılan şeyler.” 17’nci madde kapsamında hakkın kötüye kullanılmasını içeriyor ve 10’uncu maddede yani “İfade özgürlüğünden yararlanamaz.” diyor ve başvuruyu kabul edilemez buluyor. Yani İkiz Kuleleri yapıştırmış, ay yıldızın üzerine de çizgi çekmiş. “İslam defol.’ ibaresi demokratik bir toplumda koruma görmez. Hükûmetin yaptığı işlem geçerlidir.” diyor.

İSMAİL AYDIN (Bursa) – Nefret söylemi olarak kabul ediyor.

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – Nefret söylemi.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Bu anlattıklarımızın istisnası var mı, kabul edilenler?

BAŞKAN – Tersi yani tam bu kararın tersi türden verilmiş AİHM kararları...

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – Üç dört karar daha var, isterseniz onları da görün.

Otto Preminger Institut, Avusturya kararı: Şimdi, burada, 1894 yılında yazılmış bir tiyatro oyunu 1981’de Avusturya’da “Cennette” diye bir film olarak çekiliyor. Filmde Tanrı imajı var, Hristiyanlık inancındaki Tanrı. Tanrı yaşlı ve etkisiz, yetkisiz ve etkisiz; İsa düşük zekâlı ve annesinin oğlu; Meryem ise ikisini de yöneten ilkesiz, hafifmeşrep bir kadın olarak tasvir ediliyor. Filmde ayrıca Tanrı şeytana secde eder şekilde yaşlı, bunak olarak resmediliyor ve her üç karakterle ilgili de bazı cinsel içerikli görüntüler var. Film yayına henüz girmiyor, reklamları yapılıyor, şu tarihte gösterime girecek diye reklamları yapılıyor. Bunun üzerine başvuru yapılıyor yerel makamlara. Yerel makamlar görevli bir hâkimin huzurunda filmi izliyorlar özel bir oturumda. Daha sonra filme el konuluyor, film gösterime girmiyor ve el koymaya itiraz da ilgili mercilerce reddediliyor.

BAŞKAN – Bir anlamda yasaklanıyor.

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – Yasaklanıyor yani filmin gösterime girmesi engelleniyor, yasaklanıyor.

Tabii, bu, ifade özgürlüğü anlamında çok önemli, çok ileri düzey bir müdahale yani aslı yayınlamaksızın -reklamı yapılmış- durdurulması önemli.

BAŞKAN – Avusturya’yı değil mi orası?

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – Avusturya, evet.

“El koyma ve toplatma kararı demokratik toplumlarda gerekli midir, değil midir?” konusu tartışılıyor. Tabii ki devletin takdir hakkına vurgu yapıyor. Şu olguları tespit ediyor: Her ne kadar film kamuoyuna açık değil yani sokaklarda gösterilmiyor, sinema salonlarına gösteriliyor, izlemek için bir giriş ücreti ödeniyor. Yanlış hatırlamıyorsam 16 yaş sınırı olması lazım, bir yaş sınırı var, 16 yaşından küçükler izleyemiyor. Diyor ki: “Ancak, çok geniş bir reklam yapıldı film için ve kamuoyuna içeriği anlatıldı.” Yani sokaktaki herkes, basını, yayını, medyayı takip eden herkes filmin içeriği konusunda bir fikre sahip oldu. Burada 11’inci madde anlamında, dernek kurma özgürlüğü anlamında inceliyor yani onunla bağlantılı olarak. Fakat diğer kişilerin inanç özgürlüğüne saygı gösterilmesi hakkı da çok önemli bir vurgudur. “Filmin gösteriliş zaman ve yeri de gösterime müdahaleye ilişkin sosyal ihtiyaç baskısı var.” diyor. “Müdahale takdir sınırını aşmamış.” Biraz önce yanlış söyledim, 11’inci madde dedim ama “10’uncu madde ihlali yok.” Sanat özgürlüğünün başkalarının din özgürlüğü ile sınırlı olduğu sonucuna varıyor. Yani “Sanat özgürdür ancak her özgürlüğün sözleşme sisteminde de bir sınırı vardır. Başkalarının buradaki özgürlüğü, dinine hakaret etmeme sınırıyla sınırlanmış ve ihlal yok.” diyor.

BAŞKAN – Dolayısıyla yasağı kaldırıyor mu?

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – Hayır, onaylıyor.

BAŞKAN – Verilen yerel mahkeme kararı doğru diyor, tamam.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Çifte standart yok mu? Diğer taraftaki Müslüman’ınki özgürlük değil mi?

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – O standartlar elitler içindir, marabalar için değil ki.

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – 2005 tarihli İ.A Türkiye kararı, İ.A kelimesi şundan kaynaklanıyor AİHM sistematüğinde: Bazı kişiler ismini gizlemek isteyebiliyor. Bazı başvurularda kişiler isminin gizlenmesini isterse, AİHM de haklı görürse kabul ediyor ve bu İ.A başvurusu oradan kaynaklanıyor. İsim ve soy isminin ilk harflerini alıyor veya bazen X diyebiliyor, Y diyebiliyor.

1993 yılında Türkiye’de yayınlanan ve Peygamberimiz’e yönelik hakaretler içeren “Yasak Tümceler” isimli bir roman. Eski TCK’nin 173’üncü maddesi uyarınca Allah, din, Peygamber ve kutsal kitaba hakareten yargılanıyor. 28 Mayıs 1996 tarihli kararla iki yıl hapis karşılığı 3.291 lira para cezasına çarptırılıyor, sonuç para cezası ve Yargıtay kararı onuyor. Kişi AİHM’e gidiyor, “İfade özgürlüğüm ihlal edildi.” diye. AİHM burada yine aynı kriterleri uyguluyor, demokratik toplumda gereklilik bakımından başkalarının haklarının korunması kapsamında. “Din ve inanç özgürlüğü söz konusu olduğunda başkalarına zarar verecek nitelikte söylemlerden ve saygısızlık edecek davranışlardan kaçınılması gerektiğini, bu konuda tam bir Avrupa konsensüsü olmadığını ve devletin geniş takdir yetkisi olduğunu, Müslümanların Peygamber’ine yapılan çirkin saldırıya acil bir sosyal ihtiyaçtan kaynaklı olarak müdahale edildiğini, meşru amaç ile müdahale arasında adil denge olduğunu belirtiyor ve Sözleşme’nin 10’uncu maddesine...”

BAŞKAN – Bu iki karar çelişmiyor yani.

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – İfade özgürlüğünün ihlal edilmediğini, ceza vermekle devletin haklı olduğundan bahsediyor.

Şimdi, bu Roger Garaudy, Fransa kararı var; malumunuz, hepimizin bildiği ünlü bir yazar, Fransız düşünür. “İsrail Politikasının Kurucu Mitleri” adında bir kitap yazıyor ve İsrail soykırımını reddediyor. Şimdi burada AİHM ihlal bulmuyor. Fransız Hükûmeti altı ay hapis ve 60 bin avro ceza veriyor, AİHM ihlal bulmuyor. AİHM’in ihlal bulmamasının şöyle bir gerekçesi var: İfade özgürlüğü konularında her şey tartışılabilir ama bazı tarihi olarak üzerinde uluslararası konsensüsle kabul edilen konuların tartışmaya açılmamasına ilişkin bir ilke var. “Holocaust” denilen konu da, Yahudi soykırımı denilen konu da Cenevre Sözleşmesi gereği soykırım olarak kabul ediliyor ve inkârı da yasaklanıyor. İnkârını yasaklamak da... AİHM diyor ki: “Bu konuda ifade özgürlüğü sağlanmaz.” diyor, bunu tartıştırmıyor.

Diğer bir kararımız Vona, Macaristan, 2013 tarihli yeni bir karar. Burada da Roma toplumunu, Romenleri biliyoruz. Avrupa’da buna ilişkin bazı koruma mekanizmaları da var. Bu “Macar Muhafızlar Hareketi Derneği” mensupları askerî üniforma giyerek tabiri caizse bu Roma toplumunun oturduğu mahalleye gidiyorlar ve askerî üniforma giyiyorlar, tehditkâr pazubentleri takıyorlar ve askerî düzen içinde selam veriyorlar ve askerî türde birbirlerine emir vererek köy içerisinde yürüyorlar, hiçbir fiili şiddet olayına karışmıyorlar, tabiri caizse sadece gösteri yapıyorlar. Budapeşte Başsavcılığı dernek hakkında kapatma davası açıyor ve derneğin kapatılmasına karar veriliyor, iç hukuk tamamlanıyor ve bu dernek AİHM’e 11’inci madde anlamında yani toplanma özgürlüğümüz, dernek kurma özgürlüğümüz...

RUHİ ERSOY (Osmaniye) - Gösteriyi yapan, eylemi yapan dernek mi?

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – Eylemi yapan dernek müracaat ediyor. AİHM diyor ki: “Bu paramiliter yürüyüş ‘rahatsız edici’ veya ‘incitici’ ifade açıklamasının ötesindedir. Çünkü mesaja organize eylemcilerin tehditkâr, fiziksel mevcudiyetleri de eşlik etmektedir. Hiçbir şiddet

eylemi, suç meydana gelmemiş olsa bile eylemin göz korkutan niteliği ağır basan önemdedir.” ve 11’inci maddenin ihlal edilmediğini, acil bir sosyal ihtiyaçtan kaynaklandığını belirtiyor ve 11’inci maddenin ihlal edildiğinden bahsediyor.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Hocam, anlamadım?

İSMAİL AYDIN (Bursa) – Yani, kapatma kararı yerindedir.

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – Pardon, yanlış söyledim, ihlal edilmediği söylenmiştir.

İSMAİL AYDIN (Bursa) – Tabii, “Kapatma kararı yerindedir.” diyor.

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – “Kapatma kararı yerindedir.” diyor, evet. Özür diliyorum, dilim sürçtü.

Jersild, Danimarka kararı, 1993’lerde, eski bir karar. Burada başvuran, Yeşil Cecetliler denilen ırkçı, göçmen karşıtı grupla irtibat kuruyor ve 3 tane de röportaj yapıyor. Başvuran, televizyon sunucusu. Röportajda Yeşil Cecetlilerden biri diyor ki program sırasında: “Zenciler insan değildir, gorile benzemektedirler. Maymunla karşılaştırıldığında benzer mahiyettedirler.” Zenciler gibi Türklerin, Yugoslavların, bütün yabancı işçilerin de hayvan olduklarını, kendi toplumlarının sırtından geçindiklerini söylüyor. Röportaj bu şekilde, canlı değil, banttan bir röportaj. Daha sonra da bu röportaj yayınlanıyor. Programın sunucusu bunlara yardım ettiği gerekçesiyle ve ekrana taşıdığı gerekçesiyle mahkûm oluyor. Programda dengeleyici yorumlar yapılmadığı da iç hukuktaki cezanın gerekçelerinden biri olarak gösteriliyor. AİHM, sunucunun ifade özgürlüğünün -10’uncu maddenin- ihlal edildiğini burada dile getiriyor. Nefret söylemi içeren ifadelerin 10’uncu madde kapsamı dışında kaldığını, burada belirtilen şeylerin nefret söylemi oluşturmadığını... Ayrıca, somut olayda “Bunları başvuran söylememiştir. Başvuran, programın sahibidir, sunucusudur, sadece röportaj yapmıştır ve kamuoyuyla da bunu paylaşmıştır.” diyor.

Efendim, AİHM içtihatları, kısaca özetlemeye çalıştım, bunlar. Biz burada bir de Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı AGİT’in nefret suçlarına ilişkin bir çalışması vardı ama, sayın vekilimizin de bahsettiği gibi, bunlar bilinen şeyler, bunu izninizle geçiyorum.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Hocam, metne sadık kalmadan genel hükümlerinizi, gördüğünüz kararlardan hareketle, somut çifte standartlar ve mantaliterini özetleyebilir misiniz AİHM kararlarının?

BAŞKAN – Hayır, yok muydu ki bu çok rast gelemedik, yoksa var da bu sunumun içerisine dercedemedik mi?

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – Sayın Başkanım, şu şekilde: Tabii, biz burada özellikle yorum yapmaktan kaçındık açıkçası. Biz olanı, olguyu sayın vekillerimize arz edelim, takdir sayın vekillerimiz tarafından yapılınsı dedik. Düşüncemiz buydu bunu hazırlarken.

Şimdi, bir de şu da var: AİHM, önüne gelen dosyalarda karar verir. Yani, şimdi, AİHM her dosyaya karar vermez, mahkemenin genel prensibi budur. Mahkemelerde, bizim toplumumuzda, Türkiye’de olsun, yurt dışında olsun, kabul etmediğimiz veya normal bir insanın kabul edemeyeceği birçok olaylar yaşanabiliyor. Şimdi, burada biraz objektif düşünecek olursak; AİHM’in önüne gelmemiş bir olay hakkında yorum yapması beklenemez. Öncelikle, o dosyanın iç hukuk yolları tüketilerek AİHM önüne gitmesi lazım. Yani, objektif olarak baktığımız zaman bu.

Sorunuz bağlamında baktığımızda şunu görüyoruz: Dinle -9’uncu maddeyle- ilgili şeylere baktığımız zaman da şimdi, Katolik veya Hristiyanlık dini gündeme geldiği zaman mesela bu Lautsi kararı ile İsviçre hakkında verilen kararı karşılaştırdığımız zaman benim yorum yapmama gerek yok yani sizler daha... Yani, birinde 11 yaşındaki çocukların okuduğu bir okulda, bir sınıfta duvarda haçlar var, aile diyor ki: “Ben laik bir insanım, çocuğumun Hristiyan bir eğitim almasını veya Hristiyan kültürünün bilinçaltına işlenmesini istemiyorum. Çocuğumun ben laik bir kültürle yetişmesini istiyorum.” AİHM diyor ki: “Haçlar aktif değildir, pasif süjelerdir, hareketsizdir, öğretici, eğitici bir etkisi yoktur.” Dolayısıyla, 17 üyeli “Grand Chamber” dediğimiz Büyük Dairede 15 üye diyor ki: “Burada din özgürlüğüne müdahale yoktur.”

Diğer bir karar, malumunuz, biraz önce de anlattım yani yorumu size bırakıyorum: Kişi öğretmen, İsviçre’de, 4 ila 8 yaş arası çocukların okuduğu anaokulunda öğretmen. Bir müddet sonra Müslüman oluyor öğretmen. İşine devam ediyor, yine başı açık olarak devam ediyor. Bir müddet sonra başını kapatmaya karar veriyor kendisi. Yine devam ediyor çalışmaya bir müddet. Daha sonra, velilerin şikâyeti üzerine okul yönetimi “Başörtülü olarak çalışmanız çocuklarımıza rol model oluyor, çocuklarımızın İslam kültürüyle yetişmesine sebep oluyor.” diyor.

Şimdi, her iki olayda da çocuk yaşı aşağı yukarı aynı, 4-8 yaş grubu, 11 yaş grubu, ilk ve ortaokul çocukları.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Ha, birinde canlı, birinde cansız. Onu mu gerekçe gösteriyor?

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – İşte, her iki okulda da gerekçe dinî.

İSMAİL AYDIN (Bursa) – Minare de cansız.

BAŞKAN – Ama “Mağdur yok.” diyor orada da gerekçe olarak. Sanki burada haç çıkarsa mağdur mu olacak?

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Yani, bir hukuki ya da nesnel dayanak ne sundular acaba onu düşünüyorum da.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Örnek tam oturmuyor karşılaştırma anlamında, karşılaştırma tam oturmuyor aslında.

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – Orada da “İşten atılmasında ihlal yok.” dedi. Yani, “İsviçre Hükümetinin yaptığı işlem doğru.” dedi.

BAŞKAN – Hocam, haç takmayla ilgili başka bir 3’üncü, 4’üncü karar var mıdır?

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – En son, en güncel bu karar var.

AYHAN BİLGİN (Kars) – Fransa’da devlet liseleriyle ilgili kararlar var. Tabii, siz örnek seçiyorsunuz doğal olarak. Bakın, şunun için söyledim yani bu okullarda başörtüsü tartışması, devlet okulu, özel okul falan tartışması Türkiye’de yapılırken hani o Fransa’daki resmî okullardaki haç ya da siyon yıldızı takmayla ilgili tartışma ciddi bir tartışmaydı. Orada daha çok şöyle yaklaştı... Yani, Fransız Hükümetinin yaklaşımını söylüyorum, AİHM’in yaklaşımını bilmiyorum. Yani, “Semboller çatışma doğurur.” diye yaklaştı direkt. Yani, o tabii, biraz şeyden kaynaklanıyor, Fransız aydınlanmacılığı, pozitivizmi, sembollerini doğrudan şey gibi görüyor yani insanları inançsız, yalıtılmış nesnelere gibi algılıyor. Anglosakson okuması öyle değil, onlar da diyor ki: “Cemaatler, bireyler istediklerini yaparlar, devlet kendisi asmaz ama asana da karışmaz.”

BAŞKAN – Ama Fransızların bu kararının AİHM’e yansıyor yansımadığını bilmiyoruz.

AYHAN BİLGEN (Kars) – Onu bilmiyoruz.

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – Ben şöyle 2 örnek daha vereyim, biraz önce anlattım ama soruldu bir daha: Minare örneği ve İngiltere’deki haç örneği. Şimdi, İsviçre bir referandum yaptı, minareyi yasakladı. Orada bir grup AİHM’e kadar gitti. AİHM dedi ki: “Sizin minare yapımında nasıl bir mağduriyetiniz yani sizin sözleşmede korunan haklardan -din özgürlüğü bağlamında tabii ki- hangisinin ihlal edildiğini ispatlayamadınız.” dedi ve kabul edilemezlik verdi. İngiltere olayında ise kişi British Airways’de hostes ve işe girdiği andan itibaren -tabii, biz burada çok özet anlatıyoruz- haç kolyeyi takıyor. Sonra British Airways -yanlış hatırlamıyorsam 2009’da- bir şey düzenliyor, iç yönerge çıkarıyor, çalışanlarının görünür bir şekilde dinî sembol takmasını yasaklıyor. Yani, sadece haç değil, dinî sembol takmasını yasaklıyor ve kişiye de tebliğ ediliyor...

BAŞKAN – Ayhan Bey’in söylediklerine ters bir durum var ortada.

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – ...deniliyor ki: “Bunu çıkar.” Çıkarmayı reddediyor. Tabii, dava sırasında Katolik Kilisesi de müdahil oluyor -veya görüş soruluyor, o nüansı tam şu an hatırlayamadım- ve Katolik Kilisesi’nin resmî görüşü var dosyada, diyor ki: “Haç takılması, Hristiyanlığın olmazsa olmaz koşulu değildir ama kişinin kendi din anlayışına, dini yorumlamasına -veya işte, bizim kendi tabirimizle takva derecesi diyelim- göre kullanıp kullanamayacağı bir dinî semboldür, bu sembolün dinî niteliği vardır.” diyor. AİHM şunu diyor: “Ben şirketin politikasını anlıyorum. Burada şirketin bir takdir hakkı vardır. Sonuçta ticari bir şirket, ticaretin gerekleri var, ona göre şirket politikasını oluştururken şey yapar ama şirket politikası gereği yasaklama tedbiri ile öbür taraftan kişinin dinî inancını açıklama hakkı çatışıyor. Bu dengeye vurduğum zaman, din özgürlüğü yani dinini açıklama özgürlüğü ağır basıyor. Burada din özgürlüğü ihlal edilmiştir.” diyor. Ama, aynı davada hemşire örneği vardı, iki davayı birleştirerek baktı. Hemşirede de aynı şekilde şunu söyledi: “Burada şirketin, çalıştığı hastanenin politikalarının yanı sıra, sağlık açısından da bir hemşirenin kolye takması çeşitli sakıncalara yol açabilir. Sağlık gerekçesini, kişinin din özgürlüğünün, dinini açıklama özgürlüğünün üstünde tuttu. Yani, iki başvurudan hostesinki açısından “İhlal.” dedi, hemşireninki açısından “İhlal yok.” dedi, aynı davada değerlendirildi.

İSMAİL AYDIN (Bursa) – Çelişik iki karar yani hiçbir mantığı yok.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Buna benzer bizde iç hukukta oldu. Türk Hava Yollarında hostes ruj sürüyor diye işten atıldı. Müracaat edildiğinde denildi ki: “Şirketin politikası gereği biz ruj sürmesini istemiyoruz.” Aynı, hostes işte, örneğini verdim. Yaşanan sıkıntılara bak.

İSMAİL AYDIN (Bursa) – Ama, şimdi, bak, o farklı.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Anladınız değil mi? Yani, Türkiye’de biz bunlarla hep karşılaştık. İç hukukumuzda bizler neler yapıyoruz. Kadının ruj sürmesine Türk Hava Yollarında “Bizim şirket politikası gereği olmaz.” dendi.

İSMAİL AYDIN (Bursa) – Mahmut Bey, orada din hürriyeti var, bizde dinle ilgili bir şey yok.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Ve karşılaştırma anlamında bakarsak nereden nerelerdeyiz.

BAŞKAN – Devam edelim.

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – Son bölümde, izinizle, bir kısım önerilerimiz, ne yapılabilir İslamofobinin önlenmesi, yabancı düşmanlığı, hem Avrupa ülkelerinde hem vatandaşlarımıza, genel anlamda Müslümanlara yapılan... Bunların yapılabilmesi için devletimiz, bütün kurumlarımız neler yapabilir? Tespit edebildiğimiz kadar, mutlaka sınırlı değil.

Neler yapabiliriz? Öncelikle, Müslümanlara karşı yükselen nefret konusunda son dönemde ciddi bir şekilde Avrupa’da yükselme var. “Antisemitizm”, “yabancı düşmanlığı” kavramları gibi tanımlanarak uluslararası belgelere girmesi için çalışmalar yapılması gerektiğini düşünüyoruz.

Çeşitli hak arama mekanizmaları var, sadece AIHM değil, Avrupa Konseyinin çeşitli komiteleri var, hem BM’nin hem Avrupa Konseyinin insan hakları komiserlikleri var, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı AGİT’in nefret suçları çalışması var. Bunları harekete geçirmek için oradaki kişilerin, bireylerin, sivil toplum örgütlerinin... Sadece devlet anlamında değil; tabii, diplomatik kaynaklardan yapılacak şeyler var ama orada da bu mağduriyetleri yaşayanların taşınması gerekiyor. Taşınmadığı zaman farkına varılmıyor. Onların etkili şekilde kullanılması için çalışmalar yapılabilir. Tabii, bunun için orada hukukçuların eğitilmesi, önlerinin açılması, desteklenmesi gerekebilir.

Sivil toplum... Tabii, sivil toplum dediğimizde, özellikle yurt dışındakiler için bu konu. Şimdi, BM insan hakları koruma mekanizmaları var, birden fazla mekanizma, mahkemesi yok ama komiserlik, konsey, konseyin alt komiteleri gibi. Bunlar daha seri kararlar da alabiliyorlar. Olayın AIHM’e yansımaları yıllar alırken BM’de daha kısa sürede... Yine AGİT’in nefret suçları, Avrupa Konseyinin, biraz önce bahsettiğim gibi, komiserlikleri gibi... Buraların gündemine gelebilmesi için buralara dilekçeler yoluyla yaşanan mağduriyetlerin, cami bombalamalarının veya yakılmaların gitmesi lazım. Onlara gitmesi lazım ki onlar bir şeyler yapabilsin ama gitmeyince doğal olarak onların raporlarına da yansımıyor. Veya daha fazla giderse başta bir iki eğer “ignore” edildiyse ama daha fazla gidince mecburen onların da kayıtsız kalamayacaklarını düşünüyoruz.

Yine, mesela, şöyle bir örnek vereyim: Ben, Adalet Bakanlığında İnsan Hakları Daire Başkanım. Bizim asıl görevimiz AIHM’in önünde Hükümeti savunmak ama insan haklarıyla ilgili bütün şikâyetler Dışişleri Bakanlığının aracılığıyla bize geliyor. Yani, bugün Türkiye’de herhangi bir olay yaşansa, bir haftayı geçmiyor ya BM’den ya BM’nin özel raportöründen ya AGİT’in özel raportöründen veya çeşitli uluslararası kuruluşların şeylerinden bize hemen mektup geliyor falan kişi niye gözüne alındı, filan kişi neden şu oldu diye. Biz Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin temel politikası olarak da tüm uluslararası kurumlarla iş birliği içerisinde cevap veriyoruz. Tabii, soruşturmanın gizliliği ilkesine, kişisel bilgilerin...

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Karşıya müracaat olmadan, yasal süreç olmadan yapılan müdahaleler değil mi bunlar, onların yaptıkları?

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – Yargısal süreç değil. Mesela, özel raportörleri var BM’nin, ifade özgürlüğü özel raportörü, işkence özel raportörü var. Mesela, bunlara kişiler... Genelde sivil toplum kuruluşları ulaşıyor “Bu kişi niye tutuklandı?”, “Şu kişinin işkence gördüğü iddiası var, niye devlet el atmıyor?” gibi. Şimdi, bunun tersi de... Zaten dediğim gibi, sizlerin malumunuz, devletimiz uluslararası kuruluşlarla iş birliği içerisinde çalışıyor ve Dışişleri Bakanlığımız aracılığıyla buralara bilgi sağlıyoruz. Peki, bizim vatandaşlarımız, soydaşlarımız da yurt dışında benzer bir sürü mağduriyetler yaşıyor. Neden onlar gitmesin yani neden onlar da AGİT’in, BM’nin, Avrupa Konseyinin, Avrupa Birliğinin bu tip komitelerine mektuplar yazarak, sivil toplumları bu şekilde oralara göndererek... Çünkü, gündem, uluslararası gündem bu şekilde oluşuyor veya bu...

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Sizce neden gitmiyorlar?

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Bilgisizlikten.

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – Birçok nedeni var, birden çok nedeni var. Bunun, tabii, dava yolu anlamında maddi nedenleri var. Korkuyor bazı vatandaşlar.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Bunu, şunun için sordum: Bizim, dış Türklerle ilgili kurumlarımızda, oradaki STK’larımızda, bakanlığımızda ya da bizlerin siyasi olarak oradaki temsilciliklerinde onlara farkındalıkla alakalı bir eğitim verilebilir mi, birtakım mesajlar verilebilir mi? Bunu kastettim. Buradan bize düşen nedir ve bunu kim yapar veya? Belki sizin dışınızdaki birtakım...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Yo, bakanlık yapabilir.

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – Burada, tabii, Dışişleri Bakanlığımız, Yurtdışı Türkler ve Akraba Toplulukları Başkanlığımız, TİKA, konsolosluklar aracılığıyla sivil toplumlar desteklenerek çok şey yapılabilir.

BAŞKAN – Sizin, bilakis, münhasıran, yaptığınız böyle bir çalışma şeyi var mı, bir katkı var mı?

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Görev sınırlarında değil ama...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Var, var, var.

İSMAİL AYDIN (Bursa) – Yani, Türkiye Cumhuriyeti’nin ihlallerine cevap verme.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) - Yurtdışı Türkler herhâlde bu konuda...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – İzin verirseniz... Bu bir kamu hizmetidir. Bu anlamda gayet rahat dış Türkler...

BAŞKAN – Mahmut Ağabey, bir dakika... Sunumunuz bitti mi sizin?

MAHMUT TANAL (İstanbul) – İki üç cümlelik bir şey... Bitti, uzatmayacağım.

BAŞKAN – Yok, yok. Daha fazla da söyleyin ama şu sunumu bitirmiş olalım, izin verin.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Tamam, bununla ilgili olduğu için yani...

BAŞKAN - Peki, buyurun.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Şimdi, burada, bir, eğitim dedik; iki,-üstadımız işte- “parasal anlamda” denildi. Arkadaşlar, bunların hepsinin yolu, yöntemi var. Nedir? Bunu bakanlık mı yapar; Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Başkanlığı, sizler mi yaparsınız; Dışişleri mi yapar, TİKA mı yapar; bilmem. Vatandaşımız dile hâkim değil bulunduğu ülkede. Eğitimi yok, bunu bilemiyor ve yöntemi, başvuru yöntemini bilemiyor. Sizden istirhamım, bir dilekçe, her ülkeye özgü, o ülkemizin elçilik veya konsolosluk sayfasında, o dille formatı yazılmış bir vaziyette hak ihlalleri karşısında nasıl başvurulur... Sadece ad, soyad, adres kısmını boş bırakın; olay kısmını, o anlatım kısmını boş bırakın. Hani, burada, Anayasa Mahkemesine başvuru için nasıl dilekçe formatı varsa onları kendi sitenizde yayınlayıp o şekilde orada durursa bence farkındalığı yaratmış oluruz, hızlandırmış oluruz.

Teşekkür ederim.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Bu, yerinde bir öneri fakat şu an Komisyonumuzun zaten varlık sebebi “Ne yapabiliriz?”in teşhisiyle alakalı.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – İşte, onu söylüyorum üstat.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Bunu onlar yaparken alalım. Beraberinde, toparladıklarımız ve Komisyonumuzun raporunu yazarken, kurumlara gönderirken bunu da raporumuza -raportör arkadaşlar özellikle not etsinler- ilgili tüm kurum ve kuruluşlarımızın ve dahi STK'ların...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Biz onu dilekçeyle yazarız yani o konuda...

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Evet, bu konuda farkındalığın oluşturulmasıyla ilgili bir beşinci kol çalışması, bir eğitim çalışmasının yapılması...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – O anlamda destekleriz.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Hatta, bununla da ilgili, diasporada, bu tür davaların olma ihtimalinin en yüksek olduğu ülkelerde Komisyonumuzun temaslar kurup oradaki arkadaşlara eğitim, bilgi ve farkındalık konusunda bir iki temasının da olması.

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – Bir iki mekanizma hakkında da kısaca...

Malumunuz, Avrupa Konseyinin biz kurucu üyesiyiz. Orada 18 milletvekilimiz 1 Ocak 2016'dan itibaren görev yapıyor. Tabii, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi bizim Meclisin yetkilerine sahip değil, verdiği karar tavsiye kararı niteliğinde ancak devletin komisyonları aracılığıyla, diğer ilgili komisyonlar aracılığıyla önemli, uluslararası kamuoyunu oluşturacak önemli raporlar hazırlatıyorlar. Bunların bağlayıcılığı yok ama uluslararası alanda her şey bağlayıcılıkla da olmuyor malumunuz. Venedik Komisyonu bir rapor hazırlıyor, bağlayıcı değil ancak çok fazla ses getirebiliyor. Bu anlamda, buradaki milletvekillerimiz daha aktif, daha çalışarak, yönlendirerek komisyonları, ilgili birimleri, yabancı ülkelerde, Avrupa ülkelerinde, Almanya'da, Avusturya'da, İngiltere'de, Fransa'da yaşanan yabancı düşmanlığı, İslamofobi konularında araştırma yapılmasını, rapor hazırlanmasını resmî olarak isteyebilir. Mesela, Venedik Komisyonu gidip bunu bir araştırırsa bu konuda inanın çok büyük bir hizmet olur.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Onların bizden talep ettikleri, hesap sormaların aynısını biz de ona yapacağız. Savunma mekanizması... Savunacağız.

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – Buna hukuken imkânımız var. Fiilen başarabiliriz, başaramayız, ayrı bir konu ama hukuken imkânımız var. Bu konuda bir çalışma yapılabilir diye düşünüyorum.

Venedik Komisyonu, Avrupa Konseyine bağlı, özellikle anayasa hukuku bağlamında tavsiye niteliğinde, danışma niteliğinde görüş bildiren bir konsey. Venedik'teki bir sözleşmeyle kurulduğu için "Venedik Komisyonu" diye anılıyor ama Avrupa Konseyinin bir organı, danışma organı. Toplantılarını da yılda 4 defa Venedik'te yapıyor.

Yine, malumunuz, uluslararası organların dışında, her ülkenin ulusal, millî düzeyde insan hakları kurumları var ve ombudsmanları var. Bu, Avrupa ülkelerinin tamamına yakınında da var. Bizde de yine BM sözleşmeleri ve Avrupa Birliği sürecindeki zorunluluklar gereği bizde de kuruldu, faaliyete geçti. Genel itibarıyla buralara başvurular ücretsiz. Yani, oradaki vatandaşlarımız da bu konuda bilinçlendirilebilir. Hemen her şey AİHM'e gidecek anlamında değil... Yaşanan bazı sorunlar İnsan Hakları Kurumuna, "National Humanities Institute" denilen İnsan Hakları Kurumuna gider, bir kısmı ombudsmana başvurur. Yani, bu şekilde bir kamuoyu oluşturulabilir diye düşünüyorum.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Bu kurumlar hangileri? Bunların şeması, çizelgesi... Onların bize hesap sorma pozisyonuyla gönderdikleri kurumlar hangisi? Onların da kendi içerisindeki şeması üzerinden böyle bir bilgilendirme...

İSMAİL AYDIN (Bursa) – Ülkeden ülkeye değişir o. Her ülkenin farklı...

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Hayır, Avrupa Konseyi açısından sabittir. Avrupa Konseyinin çalışma şematüğünü kastediyorum. O şematikte, bizim vereceğimiz eğitim içerisinde “Şu, şu, şu alt birime şunu yapabilirsiniz.” demek için, bir. İkincisi, biz de -az önce arkadaşımızın bahsetmiş olduğu kurumlar olarak- oradaki üye arkadaşlarımızı gerekirse “Avrupa Konseyinde bu konularda neler yapıyorsunuz?” diye Komisyon olarak bir ortak toplantıya davet edebiliriz. Yine, bizim topladığımız sonuç raporuyla Avrupa Parlamentosundaki Konseyde 18 üyemizin olduğu söyleniyor, Venedik Konseyinde temsilcimizin olduğu söyleniyor. Bu arkadaşların bu konuda yaptıkları neler, bir dinleyelim. Bizim yeni öğrendiğimiz ve size “Şunları da yaparsanız iyi olur arkadaşlar.” diyeceğimiz fikirleri onlara verelim. Yanılıyorum muyum yani? O açıdan söyledim, önce biz vâkıf olalım diye.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Müşterek bir toplantı yani.

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – İzninizle bir düzeltme efendim...

BAŞKAN – 18’e yeni çıktı, değil mi?

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisinde 18 milletvekili 1 Ocaktan itibaren... Venedik Komisyonunda milletvekili üyesi yok, orada uzmanlar üye oluyor her ülkeden, bizden de üye var ama milletvekili değil.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Osman Can -bildiğimiz Osman Can- orada mı? Ne yapıyor Osman? Gelsin, dinleyelim mesela. Yüksek siyaset yapan arkadaş mesela, değil mi? Bu konularda ne yapıyor, bir dinleyelim. Ben teklif ediyorum Osman Can’ın dinlenmesini Sayın Başkan.

BAŞKAN – Olur.

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – Bu konuda şöyle somut bir örnek ben...

BAŞKAN – Osman Can, Venedik Komisyonunda uzman olarak Türkiye adına mı bulunuyor?

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – Üye.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Türkiye üyesi. Evet, ne yapıyor, bir soralım, bakalım.

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – Uzman demeyelim de üye olarak efendim.

Efendim, son olarak şöyle bir örnek vereyim: Bu tip lobi faaliyetleri... Malumunuz, daha bir-bir buçuk ay kadar önce Fransa’da “burkini yasağı” diye bir şey çıktı, biliyorsunuz ve bu, sivil toplumun başarısıyla, çalışması, çabasıyla insan hakları hukuku anlamında baktığımız zaman başarılı ve Fransız iç mahkemelerinde başarılı. Bu ciddi bir çabaydı. Benzer çalışmalar neden sadece oraya odaklansın? Daha fazla da yapılabilir diye düşünüyorum.

Saygılarımla arz ederim.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Teşekkür ederim. Sağ olun.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz.

Buyurun Ayhan Bey.

AYHAN BİLGİN (Kars) – Ben sadece iki şeyi belirtmek isterim.

Tabii, bence seçilen örnekler şu açıdan iyi: İnsan hakları alanında kötü emsal, emsal olmaz hangi devlet yapıyor olursa olsun. Yani, Avrupa'nın en demokratik ülkesi de yapsa değildir, AİHM de karar veriyorsa, özgürlükler açısından iyi bir karar değilse biz onu üst çita gibi okumuyoruz, o, alt çitadır. Keşke daha özgürlükçü bir atmosfer oluşsa ve AİHM kararlarının daha ilerisinde şeyler konuşuyor olsak. Bunu paylaşmak isterim. Bence bu açıdan iyi örneklerin daha çok seçilmiş olması bence iyi bir tercih bizim algımız açısından. Bu bir.

İkinci şunu ifade etmek isterim: Uluslararası platformlarda Türkiye'nin İslamofobiyle ilgili ciddi iddiada bulunamamasının en önemli sebebi Türkiye'nin iç mevzuatında İslamofobiye kapsayan, nefret suçunu kapsayan, işte zenofobiye kapsayan, antisemitizmi kapsayan bir mevzuat yok. Yani "Halkı kin ve nefret duygusuyla..." diye, meşhur ceza yasası ki bambaşka yorumlanan bir yasadır. Bunun dışında, nefret suçunu kapsayan yani kapsamında ne varsa; İslamofobiden zenofobiye, yabancı düşmanlığı, ırkçılık ne varsa, böyle bir mevzuat olursa ancak, siz de dönüp Avrupa'da buna dair lobiye daha güçlü yapabilirsiniz. Avrupa ülkelerinde bu mevzuat bazılarında var ve olmadığı için de bu sürekli uluslararası arenada Türkiye'nin gündemine geliyor. Birkaç kez Türkiye'de de gündeme geldi böyle bir yasanın yapılması ama yarıda kaldı başka tartışmalar dolayısıyla, daha çok homofobi eksenli tartışmalar dolayısıyla. Yani, LGBT örgütlerinin girişimleri falan... Dolayısıyla, tıkandı, siyaseten tıkandı. Bunu gündeme almadan Avrupa'da buna dair bir şey yapmanın önünde ciddi bir handikap var.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz Hocam, sağ olun Ayhan Bey.

Hocam, buyurun.

ORHAN ATALAY (Ardahan) – Ben de teşekkür ediyorum arkadaşlara sunumlarından dolayı.

Bir teklifim olacak: Bu, İslam İşbirliği Teşkilatı Parlamentolar Birliğinin de gündeminde önemli bir madde; İslamofobi. Çünkü, neticede, bugün, Batı'ya, Avrupa Kıtası'na, Amerika'ya göç edenlerin yüzde 83'ü Müslüman; 100 kişi o kıtalara gidiyorsa bu 100 kişinin 83'ü Müslüman; Pakistan'dan, Bangladeş'ten, Türkiye'den, Kuveyt'ten, Yemen'den. Dolayısıyla, bu İslamofobiye konu olan böyle bir sosyoloji var. Hâliyle, 57 üye ülkesi olan İslam İşbirliği Teşkilatının da iki yıldır, özellikle benim de katıldığım bütün toplantılarda -ister Dışişleri Bakanları toplantısı olsun, ister Meclis Başkanları toplantısı olsun, isterse parlamentolar arasındaki toplantılarda olsun- uluslararası üç beş gündem maddesinden biri İslamofobi. Hâliyle, bu İslamofobiyle mücadele ederken bizim İslam İşbirliği Teşkilatının bütün üye ülkeleriyle birlikte hareket etmemiz daha doğru bir şey olur diye düşünüyorum. Belki üye ülkelerin büyükelçilerinin de bu konuda ellerini taşın altına koyup yeni bir mekanizma mı geliştirmeleri gerekir, yeni bir organizasyona mı girişmeleri gerekiyor? Çünkü, bu İslamofobi esasında yeni bir şey de değil; kelimeler, kavramlar, isimler değişse bile tarihî geçmişi de çok derin olan, içinde açık, kapalı, gizli birtakım mekanizmaların da rol aldığı, bana göre de özünde kilisenin bulunduğu ciddi bir problem. Bu problem yeni zamanlarda hissedilir oldu. Niye hissedilir oldu? Göç eden 100 kişinin 83'ü Müslüman olunca ve orada da Müslümanlar asimile olmayınca, onlar Batı kültürü içerisinde erimeyince, kendi dinleriyle, inançlarıyla birlikte var olma noktasında ortaya irade koyunca bu problem olmaya başladı. O, Türkiye'de de öyleydi. Yani, eğer başörtüsüyle okumak doğrultusunda bir irade ortaya koymasalardı başörtü diye bir sorun olmayacaktı. Batı'da da Müslüman topluluklar, Müslüman bireyler, cemiyetler "Kendi kültürel değerlerimizle, inanç değerlerimizle birlikte var olacağız, böyle yaşayacağız." dedikleri için problem oldu. Dolayısıyla, bu, bundan sonra da problem olmaya devam edecek. Bunların kamusal alanda görünürlükleri var olduğu sürece de bu problem olacak demektir. Dolayısıyla, Türkiye'nin tek başına bununla mücadele etmektense bütün Müslüman ülkelerin bu mücadeleye iştirak etmeleri gerekiyor, bu da... Ben gerçi sunumu izleyemedim, benim de bir randevum vardı önceden.

Bir teklifim: Başkanım, Nilüfer Göle, bu konuda epey çalışan bir akademisyen, projeler ürettiler. Hatta o projesinin bir kısmı kitaplaştırıldı da, o kitabı sanıyorum Sayın Başkanım size de göstermişim.

BAŞKAN – Gelmedi Hocam sizden.

ORHAN ATALAY (Ardahan) – Gelmedi mi?

BAŞKAN – Gelmedi.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) - İstiyoruz o kitabı Hocam.

ORHAN ATALAY (Ardahan) – Ben hemen şimdi Nilüfer Hanım’a...

BAŞKAN – Evi taşıdım, nerede olduğunu bulamadım filan gibi bir şey vardı.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Nilüfer Hanım’ı burada ağırlama şansımız var mı?

ORHAN ATALAY (Ardahan) – Ben de onu diyecektim ki Nilüfer Hanım’ı bir dinlesek.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Muhteşem olur.

ORHAN ATALAY (Ardahan) – Kitabı ben baştan sona okudum, belli ki ciddi bir proje yürütüyorlar.

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Adı neydi?

ORHAN ATALAY (Ardahan) – “Öteki İslam” şeklinde bir başlıktı.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Fransa’da mı Nilüfer Hanım şimdi?

ORHAN ATALAY (Ardahan) – Fransa’da.

Nilüfer Hanım’la görüştürebilirim sizi. Bir davet edelim, onu bir dinleyelim bir oturumda.

Teşekkür ederim Başkanım.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Şimdi, ben de yürekten katılıyorum bu teklife. Bunun bir adım sonrasında da, hani biz kendi farkındalığımızı oluşturuyoruz şu an kurumlarımızı dinleyerek, eğer Komisyonumuz Meclis tarihindeki raporu yazılıp kapağı kapanan ve bir şeyi “muş” gibi yapan bir komisyon olmayacaksa, aynı zamanda dinamik bir inisiyatif alıcı birtakım hamleler de yapmamız gerekiyor. Ki hocamızın bahsettiği Müslüman ülkelerle olan temaslar belki daha politik anlamda farklı makamları ilgilendiriyor gözüke de biz en azından Türkiye’de bulunan farklı dinlerdeki, özellikle Batı ülkelerinin büyükelçiliklerini, büyükelçiliklerinin ilgili alt birimindeki kültürel çalışmalar yapan birimlerini, başta büyükelçiler olmak üzere... George Washington Üniversitesine bağlı bir organizasyonla sanırım geçenlerde Amerika’da düzenlenen bir panel vardı Mehmet Aydın Hocanın olduğu ve 2 önemli yabancı bilim insanının katıldığı bir panel. Biz Türkiye’de benzer organizasyonu belki Türkiye Büyük Millet Meclisi çatısı altında Meclis Başkanlığına önerebiliriz. Meclis Başkanının himayelerinde ilgili STK’ların da desteğiyle Türkiye’deki yabancı misyon şeflerine o panelin muadilini burada yaparak konuya Komisyonumuz ev sahipliği yapmış olabilir ve inisiyatif almış olabilir. Yani, bunu ayaklarına gidip Amerika’da da anlatırız, Avrupa’da da anlatırız. Ama, Türkiye’nin bu konuya kafa yordüğünü ve Batılı bilim adamlarıyla, İslam ve Türk dünyası bilim adamlarıyla Meclisi bünyesinde böyle bir çalışma yaptığını da uluslararası çevreye en yüksek düzeyde vermiş oluruz. Bu da Komisyonumuza da, temsil makamında olanlara da daha farklı bir pozisyon, belli bir üslup verir diye düşünüyorum.

Arz ederim.

BAŞKAN – Hocam, İslam İşbirliği Teşkilatından bahsettiniz ya yani o da kafa yoruyor ve o kapsamda çok şey yapılabilir diye. İslam İşbirliği Teşkilatı koordine edebilir mi bu çalışmalarını sizce, yapısı buna müsait mi?

ORHAN ATALAY (Ardahan) – Müsait, İç Tüzük’ünde bu var. İslam medeniyetini, uygarlığını, kültürünü yaymak gibi asli görevlerinden bir görev var. Dolayısıyla, İslamofobi de İslam’ı tanıma ya da İslam’ın engellenmesine dönük bir amaç taşıdığı için... Biz buraya mesela İSİPAB’ın Genel Sekreteri Mahmut Erol Kılıç Hocayı da çağırıp dinleyebiliriz ve bu teklifi ona da yaparsak bu iş birliğimiz daha kısa sürede sonuçlanabilir.

İSMAİL AYDIN (Bursa) – Sayın Başkanım, ben çok fazla bir şey yapacaklarına inanmıyorum. Çünkü İslam ülkelerinin birçoğunda insan hakları çok geri. Yani, ayrımcılık, din ve vicdan hürriyeti, bu anlamda geri olan bir ülkenin diğer ülkelerden bir şey talep etmesi biraz daha zor. Bir de böyle bir dertleri olsaydı bugüne kadar yaparlardı. Onun için biz bence daha öndeyiz Türkiye olarak.

BAŞKAN – Belki vardır da başaramıyorlardır.

ORHAN ATALAY (Ardahan) – Hayır, hayır. Teşkilatın bir üyesi olarak şu manada katılmıyorum İsmail Bey’e...

İSMAİL AYDIN (Bursa) – Peki, bugüne kadar niye yapmamışlar Hocam?

ORHAN ATALAY (Ardahan) – Özur dilerim, bir şey söylemek istiyorum İsmail Bey.

Şimdi, yavru balıklar bir gün annelerine demişler ki: “Anne, nereye gitsek herkes suyun çok kıymetli olduğundan söz ediyor, bu su nedir bize anlatır mısın?” Anne balık bir süre sustuktan sonra demiş ki: “İnşallah kalmazsınız ama bir gün susuz kalırsanız siz de suyu o zaman daha iyi anlarsınız.”

Şimdi, bakın, mesela şu anda dünya gündeminde Musul var. Şimdi, İŞİD öncesi bir Musul vardı, şu anda bir Musul var ve İŞİD sonrası Musul ne olacak, şu an herkes onu konuşuyor. İŞİD öncesi Musul’da Keldaniler var, Ermeniler var, Süryaniler var. Geçen, hatta Irak askerlerinden bazıları bir kiliseye çan diktiler, haberlerde de konu oldu. Musul’un sosyolojisini bilmeyenler: “Allah Allah ya, Irak ordusu niye çan diyor kiliseye?” Ordunun içerisinde Hristiyan var. Yani, benim doktora tezim buydu, doğu batı kaynaklarını birlikte yaşamaydı. Kudüs’e de gitseniz, Kahire’ye de gitseniz, Musul’a da gitseniz, Bağdat’a da gitseniz... Hatta bizde son dönemlere kadar, İstanbul’da belki nispeten azaldılar, İstanbul’da da vardı, Kayseri’de de vardı, Kars’ta da vardı. Diyarbakır’da bizzat hâlâ daha aynı bahçe içerisinde üç ayrı dinin mabedi var, aynı bahçenin kapısından girer çıkarsınız. Yani, dinî farklılıklara saygı bizim kültürümüzün, medeniyetimizin kendisinde var. Çünkü Müslümanlar eğer öteki dine, Avrupa’nın bugün Müslümanlara yaptığını yapmış olsaydı bin küsur yıl içerisinde hiçbir yerde bir kilisenin ya da bir havranın ya da Keldani’den, Süryani’den bir dinî azınlığın bulunma imkânı bile yoktu ki bu “azınlık” kavramı bile biliyorsunuz Lozan’da üretilen bir kavramdır. Yani, “ekalliyet” kavramı; bu, modern bir kavramdır. Böyle bir uygulama da yapılmadı. Hatta Osmanlı’da mesela medeni hukuk, çoğulcu bir hukuk vardır. Özellikle şahsi hâller konusunda onların kendi dinî hukukları kendilerine uygulanıyordu, hukukta bile tek tipçilik yoktu, özel hukukta. Şimdi, böyle olunca İslam dünyasında bu konuda bizim en rahat konuşacağımız alanlardan birisi bu konudur. Gerçekten, Hristiyanlara ya da Yahudilere ya da başka dinlere, mezheplere mensup olan insanlara kimsenin “Buradan kalk, oraya git.” dediği yok. Bu, bizim gerçekten kadim irfanımızdır. Ama, bu modern dönemlerde, bu ideolojiler çağında, bu sekte çağda “Benden başkası cehennemdir, sen de ben olacaksın, ben benden başkasına, benim gibi düşünmeyene, inanmayana asla hayat hakkı tanımam.” bunlar gerçekten türedi, yeni şeyler. Böyle olunca da problemler çıkıyor. Şimdi, İŞİD Musul’a geldikten sonra oradaki Ermenileri, Yezidileri öldürmeye başladı “Benden değilsin.” diye. Hâlbuki İŞİD’in maksadı zaten orada İslam’ın dışındaki dinlere mensup insanlara hayat hakkı tanımamak da değil, kendisi gibi düşünmeyen, kendisi gibi pratiği olmayan Sünnilere de aynı zulmü yapıyor. O yüzden, ben bu konuda İslam ülkeleri bir şey yapmıyor noktasına katılmıyorum, İslam dünyasında bu bir problem değil yani gerçekten problem değil. Yani,

Hristiyan Hristiyan gibi yaşamıştır, Yahudi Yahudi gibi yaşamıştır, ateist de ateist gibi yaşamıştır yani işte IŞİD ve benzeri örgütler, Taliban, El kaide gibi, böyle gerçekten son dönem modern ideolojilerden esinlenmiş, etkilenmiş yapılardan, dinî yapılardan başka kimsenin kimseyle sorunu olmadı.

İSMAİL AYDIN (Bursa) – Hocam, herhâlde yanlış algıladı, ben onu düzeltiyim. Şimdi, ben bunu söylerken medeniyetler anlamında “İslam medeniyeti Batı’nın gerisinde.” gibi bir algı oluşturacak ifade söylemedim. Hocamın anlattığı konuya ben de katılıyorum. Medeniyet anlamında İslam medeniyeti bunun ispatıdır, en güzel ispatıdır bugüne kadar. Bugün Orta Doğu’da farklı dinler yaşıyorsa bin yıldan beri, hatta bizim coğrafyamızda, Osmanlı coğrafyasında, bugün Balkanlarda, diğer ülkelerde farklı diller, farklı devletler kurulmuşsa bizim medeniyetimizin hoşgörüsünden dolayı, dine, diline hiçbir zaman dokunulmadı. Bunun en güzel örneği İspanya’dır. İspanya Emevileri dört yüz yıl hüküm sürmüş, oradaki bir medeniyet şu anda sıfırlanmış noktada. Yedi yüz yıllık bir medeniyet dört yüz yılda sıfırlandı, bir tane Müslüman kalmadı, zannedersen 2 tane cami kaldı sadece yani tamamen yok ettiler, sıfırladılar. Bizim medeniyetimizde böyle şeyler yok, İslam medeniyetinde böyle şeyler yok. Ama, benim ifade ettiğim buradaki şu: Şu andaki İslam ülkeleri yönetimleri bir kere demokrasiyle yönetilmeyen ülkeler yani insan haklarına çok saygı duymayan yönetimler. Bu anlamda, bu yönetimlerin Avrupa’da ya da diğer Birleşmiş Milletler nezdinde çok fazla bir şeyler yapacağı kanaatinde değilim. Benim ifade etmek istediğim budur, yoksa Hocamın perspektifine katılıyorum.

Teşekkür ederim.

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Entelektüel olarak katılıyorlardı.

ADALET BAKANLIĞI TETKİK HÂKİMİ NURİ UZUN – Bir şey ifade edebilir miyim.

BAŞKAN – Buyurun.

ADALET BAKANLIĞI TETKİK HÂKİMİ NURİ UZUN – Şimdi, İslam İşbirliği Teşkilatı 2005 yılındaki Danimarka karikatür krizinden sonra bir İslamofobi Gözlemevi kurdu Belçika’daki merkezinde. Bunlar düzenli olarak...

BAŞKAN - İslam İşbirliği Teşkilatı mı?

ADALET BAKANLIĞI TETKİK HÂKİMİ NURİ UZUN – Tabii, İslam İşbirliği Teşkilatı İslamofobi Gözlemevi. O ilk raporunu da yayınladı, belli bir çalışma, hani çok canlı, çok sonuç verici olmasa da. Üstelik karikatür krizinde çok aktif bir inisiyatif kullandılar. Yani, belki devletlerden bir parça ayrı düşünmek lazım, oradaki bütün İslam ülkelerinin büyükelçilerini harekete geçirerek birtakım mektuplar yazdılar yani sonuç almasalar da birtakım mekanizmaları işletebildiler ama sürekliliği olmadı. İslamofobi Gözlemevi de hâlâ Belçika’da İslam İşbirliği Teşkilatı bünyesinde var. Tabii, ne çalışma yaptığımızı bilmiyoruz ama var, belki bu mekanizma canlandırılabilir. Artı, İslam İşbirliği Teşkilatı Birleşmiş Milletlerde gözlemci sıfatıyla bulunabiliyor, İnsan Hakları Konseyinin gündemine birtakım şeyleri bizim aktif inisiyatif kullanmamızı da taşıyabilir çünkü biz burada Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin perspektifini sunduk ama Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi yani adından da anlaşılacağı üzere bir coğrafyaya ve tarihe gönderme yapıyor, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi. Ama, Birleşmiş Milletlerin daha evrensel bir perspektifi var çünkü orada 193 ülkenin temsili oluyor, açık bir platform, her türlü mesele tartışılıyor. O yüzden oranın gündemine bazı şeyleri tartışarak orada birtakım bazı oluşumlara girmesini sağlamak çok daha etkili olabilir.

İkincisi, benim kişisel kanaatim, bizim burada Meclisin 2014 ve 2015’te yayınlanmış raporları var. Burada araştırma yapmış İnsan Hakları Komisyonumuz.

BAŞKAN – Hangi konuda?

ADALET BAKANLIĞI TETKİK HÂKİMİ NURİ UZUN – Avrupa’daki Türklere yönelik ayrımcılıkla ilgili.

BAŞKAN – Irkçılık motifli eylemlerden bahseden bir çalışma.

ADALET BAKANLIĞI TETKİK HÂKİMİ NURİ UZUN – Fakat İslamofobi ırkçılıktan çok, yabancı düşmanlığının altında tanımlanıyor şu da.

BAŞKAN – Hayır, o çalışmanın konusu oydu anlamında söyledim.

ADALET BAKANLIĞI TETKİK HÂKİMİ NURİ UZUN – Tabii. O çalışmada dikkatimi çeken bir şey var, bence burayı da ilgilendirir. Almanya’da, Avusturya’da, İsveç ve Belçika’da Müslümanlara ve Türklere yönelik eylemlerin yüzde 80’inin soruşturmalarının akibeti sonuçsuz kalmış yani soruşturma devam etmemiş, belli bir noktada tıkanmış kalmış. Şimdi, şunu kendime soruyorum: Neden bizim insanlarımız sonuçsuz kalmış soruşturmaları -hepsi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin yetkisini tanımış- bu ülkeleri AİHM’e taşımamışlar. Çünkü az önce bahsettiğimiz nefret söylemi bağlamındaki kararlardaki ilkeler bütün ülkelerin iç hukukunu bağlıyor. Yani, AİHM’in vermiş olduğu bir karar şimdi Siirt’teki bir vatandaş oradaki mahkemeye karşı ileri sürebiliyor, diyor ki: “AİHM’in böyle bir kararı var, sen bunu değerlendireceksin kararında.” Bizim Anayasamızın 90/5’inci maddesi bağlamında. Aynı şey diğer Avrupa ülkeleri için de geçerli. Hepsi için etkin soruşturma yokluğundan ihlal kararı çıkarmak mümkün ama bir hak arayışı şeyi yok. Bu, sayın vekilimizin söylediği gibi biraz bilgi eksikliğinden ama biraz cesaret yoksunluğu da var, kişileri tek başına... Arkadaşlarımız, tanıdıklarımız var, hak arama sürecine girmeye cesaret edemiyorlar, özellikle Avusturya’da, adam “İşimden olurum, gücümden olurum, başka bir sıkıntıya maruz kalırım.” diye. Onun için bu hak arayışına özgü sivil toplumun yani işinin önünü alması çok çok önemli diye düşünüyorum. Yani, müstakil bu işleri takip eden hukuki destek verecek, gerekirse maddi destek verecek bir sivil toplum yapılanmasının organize edilmesi çok çok önemli diye düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Şimdi, bir müsaade ederseniz, değerli arkadaşlar, öncelikle biz İslamofobinin sonuçlarından kaynaklanan sorunlara çok fazla odaklanıyoruz. Yani, bu yaşadığımız hukuk ihlalleri, hak ihlalleri, İslamofobinin sebep olduğu sonuçlar aslında. Yani, bakın, orada, AİHM kararlarına da baktığımızda oradaki örneklerde en çok ne vardı? Eğer “güvenlik” kelimesini araya koyuyorsanız dini konular geri plana atılabiliyor. Çünkü Avrupalı, Batılı için özellikle güvenlik her şeyden feda edilebilecek bir kavram. Onlar İslam’ı ve Müslümanları tehdit olarak algıladığı sürece de bizim bu tür hukuki... Yani, elbette, bazı önlemler alınır ama çok kalıcı bir tedbir almanın mümkün olmadığını düşünüyorum. Bir de Orhan Hocam kusura bakmasın. Ama, bakın, biz Hanefilere göre darüislam, darülharb konumunda bir yerin darülharb olması için 3 tane şart koşarız: Oradaki Müslümanların İslam ülkeleriyle sınırı olmaması şartı, ilk emân üzere zimmilerin bulunması şartı, İslam şiarının devamı şartı.

Bununla ilgili, mesela günümüzde şu soru sorulduğunda, bundan yirmi otuz sene evvel Türkiye’deki âlimler şu fetvayı vermiştir: Almanya’da camiler açık, minareden ezan okunduğuna göre Almanya İslam diyarı mıdır? El cevap: Hayır, değildir çünkü Almanlar oradaki Müslüman topluluğu tehdit olarak görmedikleri için, orada o Müslüman topluluk Almanların merhametiyle o inançlarını yaşamaktadırlar; tehdit olarak görselerdi böyle bir şey söz konusu olmazdı. Dolayısıyla orayı İslam ülkesi yapmazlar hukukçular.

Şimdi, bakın, ne zaman bu şeyler çok sorunlu olarak yaşanmaya başlandı? Birincisi, 11 Eylül ve benzeri saldırılarla Batı'nın İslam korkusu; ikincisi, Taliban, El Kaide, en son "DAEŞ" denen bu baş belalarıyla İslam algısı bunları ha bire körüklüyor. Dolayısıyla bizim bir yandan hukuki olarak sivil toplum örgütleri ağırlıklı olarak gitmemiz gerektiğini düşünüyorum; bunlarla ilgili mücadele verip bilinç oluştururken ama asıl anlamda İslamofobianın temelini oluşturan, İslam dinine bakış anlamında daha gerçekçi politikaları özellikle Diyanet üzerinden gündeme getirmek daha kalıcı fayda verecektir. Biri sonuçlarla alakalı ama diğeri, asıl sebebin izalesiyle ilgili önemli ve de burada bir şey yapmayalım, şanlı tarih hastalığına hiçbirimiz kapılmayalım. Orhan Hocam da orada kusura bakmasın, İslam tarihi sütliman, tertemiz değildir çünkü din ayırıcıdır, dinin tarih süreci içerisinde toplumda yaşanması ayırıcıdır. Yani sonuçta Bağdat'ı yakıp yıkan, o şeyi yok edenler de İslam dini adına bunu yaptılar.

ORHAN ATALAY (Ardahan) – Yok, onlar din adına yapmadılar.

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Hocam, herkes din adına birbirini vurdu, kırdı, geçti, gitti. Tevhidi anlamda İslam'ın öngördüğü tartışılmaz, muhteşem ilkeler vardır, bir de ne yazık ki tarihî süreç içerisinde bunun yaşanması... Onların da kendilerine göre tarihî süreçte haklı sebepleri olabilir.

Dolayısıyla, biz burada olayı dinler çatışmasına değil, bir medeniyetler hoşgörüsü üzerine indirgeyerek bu işin çözümü için adım atmazsak bence bu hukuki çabalarımız hep yetersiz kalacaktır.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Hocam, buyurun.

ORHAN ATALAY (Ardahan) – Bu şanlı tarih şeyini anlamadım ama dün İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunda mezalim mahkemeleri gündeme gelmişti. Ne dedik? Bu mezalim mahkemeleri, bizde vardı bu ombudsmanlık. E, vardı da bizim kendimizden haberimiz yoktu. Benim söylediğim, bir tarih tapınması değil Üstat, ama kendi gerçekliğimizi, medeniyetimizi, kültürümüzü de sanki biz tarihe sıfırdan başlamışız gibi, dün bize ait hiçbir şey yokmuş gibi... Ben ısrarla söylüyorum: Canlı tarihleri... Yani İslam dünyasında ötekilik modern dönemde bir problem oldu. Ötekilikte baz alınan din idi ve buna rağmen öteki din cehennem değildi, senin komşundu. Söylemek istediğim oydu, yoksa tarihe tapınma manasında bir şanlı tarih övgüsünde bulunmadım ama kendi kimliğimize de bir haksızlık yapma hakkımız yoktur diye düşünüyorum.

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Benim de söylemek istediğim burada işte, bizim dinin de temeli olarak yaşadığımız tarihî gerçekliğimiz medeniyetimizdir.

İSMAİL AYDIN (Bursa) – Sayın Başkanım, bu sunumu elektronik ortamda alabilecek miyiz?

BAŞKAN – Konuştuk onu İnsan Hakları Daire Başkanımızla, Sayın Müsteşarımızla, o sunumları bize bırakacaklar hem çıktı şeklinde hem de elektronik ortamda, zaten bırakırlarsa arkadaşlar çıktı hâline dönüşürebilirler. Elektronik ortamda da size ulaştırılacaktır İsmail Bey.

Peki, sanıyorum bizim arkadaşlarımızinkiler bitti, Mahmut Beyi de dinledikten sonra...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Efendim, sizin arkadaşlarımız...

İSMAİL AYDIN (Bursa) – Mahmut Beyi dinlemesek de olur.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – E tabii, işte hoşgörü bu. Avrupa'da ne bekliyoruz, kendimizde ne bekliyoruz? Ben de o zaman konuşmuyorum.

BAŞKAN – Yok yok, hayır hayır.

Bizim arkadaşların birbirine dönük çatışması bitti, şimdi...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Değerli Hocam, İslam İşbirliği Teşkilatı bildiğimiz kadarıyla sadece Sünni mezhepten oluşan bir teşkilat...

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Yok, hepsi var, 58 İslam ülkesi var.

ORHAN ATALAY (Ardahan) – İran zaten Genel Sekreteri.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Peki, varsa güzel, ben sadece sordum, öğrendik. Peki, güzel.

Şimdi, Sayın Daire Başkanımız yurt dışındaki bu tür olayları “sivil toplum örgütleri kuruluşları” şeklinde ifadeler, yanılmazsam... Bu şekilde ısrarla söyledi. Şimdi, bu yurt dışı sivil toplum kuruluşlarının her biri bir cemaate dayalı. Arkadaşlar, cemaatin ülkemizin başına getirdikleri belli. Benim sizden istirhamım, devlet olarak ne yapacaksak yapalım.

Burada yine bir ibare kullandınız: “Hükûmet yapmalı.” Hükûmet değil, devlet. Siz şu anda Hükûmetin personeli değilsiniz, siz devletin personelisiniz. Hükûmet bugün A partisi, yarın B partisi, C partisi. Sizden istirham ediyorum, bunu gayet rahat, devlet yapmalı, Hükûmet... Yani o bir yürütme organıdır.

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – O zaman Mahmut Ağabey, anlaştık, bu arkadaşların yanlışımdan dolayı Mecliste yerden yere vurmuyorsun bizi, tamam mı?

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Neyse, olabilir, dil sürçmesi de olabilir yani arkadaşları da o kadar şey yapmayın, dil sürçmesi.

Şimdi, yurt dışındaki vatandaşlara ulaşma noktasında hakikaten, evet “sivil toplum kuruluşları” diyorsunuz ama yetkiyi, vesaireyi de vermemek lazım. Olabilir, ulaşacağız, konuşacağız ama yetki, vesaire... Dünyada en fazla zengin cemaat Türkiye’de bulunan cemaatler ya. Diğer cemaatler -ben anlamıyorum- diğer ülkelerde de bunlar var ama bu kadar zengin değil. Hepsi bu işin rantını götürüyor.

HULUSİ ŞENTÜRK (İstanbul) – Yok, Türkiye’yi 10 kere satın alacak cemaatler var.

ORHAN ATALAY (Ardahan) – En zengin cemaatler Yahudi cemaatleri.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Bilmiyorum ben tanımadığım için.

Yani netice itibarıyla devlet hukukla yönetilir, devlet cemaatlerle, vesairelerle yönetilmez.

Bir de benim sizden istirhamım, İnsan Hakları Daire Başkanı olarak sizin Türkçeye çevrilen ciltli kitaplarınız var. Ücretliyse, döner sermayeden parayla alınıyorsa parayla satın almak isteriz; ücretsizse ücretsiz olarak almak isteriz.

Bir de zaten Değerli Başkanım, bu sunum ve kararları bir de bize verirsen sen mutlu olurum.

Katıldığınız için, açıklayıcı şeyler verdiğiniz için ben size teşekkür ediyorum.

Geç geldiğim için de hepinizden ayrı ayrı özür diliyorum.

Teşekkür ederim.

İSMAİL AYDIN (Bursa) – Mahmut Bey, cemaatler de sivil toplum kuruluşlarıdır.

BAŞKAN – Buyurun.

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – Efendim, öncelikle teşekkür ediyorum. İnşallah faydalı olmuştur, elimizden geldiği kadar faydalı olmaya çalıştık.

Şimdi, biz açıkçası İnsan Hakları Daire Başkanlığı olarak kitap basmıyoruz ama şöyle bir hizmet yapıyoruz: Biz, AİHM’in verdiği bütün kararları Türkçeye çeviriyoruz. Hem bizim İnsan Hakları Daire Başkanlığının sayfasında hem de AİHM’in web tabanı var “HUDOC” diye bilinen, orada Türkçe olarak yayınlıyoruz.

İkincisi: Bu kararların dışında, mesela Bakanlar Komitesinin insan haklarını ilgilendiren önemli tavsiye kararları oluyor, onları çeviriyoruz. Yine AİHM Sekreteryası tarafından oluşturulan bazı rehberler var, mesela Adil Yargılanma Rehberi, Tutuklama Rehberi, İfade Özgürlüğü Rehberi gibi, yine bunların hepsini Türkçeye çeviriyoruz, hem bizim sayfamızda hem HUDOC'ta yayınlıyoruz.

Bir de konu bazlı bilgi notları var “fact sheet” diye geçiyor onlar. Mesela şu an 40'ı geçti. Yine AİHM tarafından yayınlanıyor bunlar. Mesela nefret söylemine ilişkin örnek kararları çıkarmış, oraya kararın özetini koymuş, link de var, köprüden tıklayınca karara da geçiyor. Bu “fact sheet”leri de, konu bazlı bilgi notlarının hepsini de yine Türkçeye çeviriyoruz. Bizim İnsan Hakları Daire Başkanlığımızın sitesinde hepsi mevcut efendim ama biz ayrıca bir kitap basmadık. Belki diğer kurumlarla yani İnsan Hakları Kurumu var, malum, acaba orayla bir çağrışım yapmış olabilir mi? Yoksa, basmış olsak seve seve veririz.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Yok, talep ettim yani bizde bir söz vardır, isteyen bir yüzü kara, vermeyen zenci olsun. Biz o kadarını söyledik, o kadar.

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – Bir de efendim, “Hükümet” kelimesinde bir teknik konu var. İzninizle, şöyle: Ben normalde, toplantılarda hep baştan açıkçası bir açıklama yapıyorum. Biz AİHM önünde devlet savunmalarını yapıyoruz ama terminolojide İngilizce olarak “government”, “the government” kelimesi geçiyor. “Government” da Türkçeye genelde “Hükümet” olarak çevriliyor. Yani buradan bir dil alışkanlığıyla...

BAŞKAN – Bu, Fransızlarda nasıl çeviriliyor?

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – Yani orada da muhtemelen benzer ama İngilizcesi açısından diyorum.

BAŞKAN – Orada sorun olmuyor ama burada sorun oluyor bu.

ADALET BAKANLIĞI HUKUK VE DIŞ İLİŞKİLER GENEL MÜDÜRLÜĞÜ İNSAN HAKLARI DAİRE BAŞKANI HACI ALİ AÇIKGÜL – Yani ben genelde, açıkçası böyle toplantılara girerken baştan diyorum: “Dilimiz alıştığı için İngilizceden belki “Hükümet” kelimesi ağızımızdan çıkabilir. Yanlış anlaşılmasın, bu, bugünkü Hükümet değil. Bu, devletin oradaki temsilcisi...” O yüzden, o dil sürçmesinden dolayı da özür dilerim kesinlikle.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Yok, ben zaten “Dil sürçmesi olabilir.” dedim. Zaten böyle olduğu zaman, biz önce iğneyi kendimize batıracağız, çuvaldızı başkasına.

ORHAN ATALAY (Ardahan) – Yahu, sizden öğrendik, valiler CHP'nin il başkanıydı.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Yok, arkadaş, biz yanlış yaptysak, gelin, doğrusunu yapın. O zaman...

ORHAN ATALAY (Ardahan) – “Atam, izindegiz.” dedik ya baştan.

BAŞKAN – Ama sizin bir farkınız var, “En doğrusunu yapacağız.” diyerek işbaşına geldiniz.

Sayın Müsteşar Yardımcımız da buradaydı.

Ekleyeceğimiz bir şey var mı Selahaddin Bey?

ADALET BAKANLIĞI MÜSTEŞAR YARDIMCISI SELAHADDİN MENTEŞ – Yok, teşekkür ederim Başkanım.

BAŞKAN – Ben de teşekkür ediyorum, aslında çok verimli bir toplantıydı.

Mahmut Bey'in bu hafta dile getirdiği bir husus var o ruj meselesini -ben bir şeyi not alıyordum çok anlayamadım ama- o konuyu, tam ne dediğini siz fark ettiniz mi? Rus hosteslerin Türk Hava Yollarında...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Tabii, ona tazminat davası açıldı. Hatta bizim büro onun avukatlığını üstlendi, dava reddedildi en son.

BAŞKAN – Mesela bu konunun aslını merak ediyorum arkadaşlar, takip edelim onu.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Yani hostesler ruj sürmeyecek, Türkiye’de bu şirketin politikası bu ve bizim bir Genel Başkan Yardımcımız da kalktı, sert bir şekilde eleştirdi, onunla ilgili tazminat davası açıldı, biz onu takip ettik, dava da reddedildi.

BAŞKAN – Mahmut Tanal Bey’in her ne kadar geçen hafta dile getirdiği husus Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünü ilgilendiriyor idiye de bir yönüyle sizi de ilgilendiriyor. Geçen hafta şöyle bir şeyi dile getirmişti: Cezaevlerinde yeteri kadar Kur’an-ı Kerim yok. Gerçi Ceza ve Tevkifevleriyle girdiğimiz irtibatla anladık ki, yeteri kadar var.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Yok, yok.

BAŞKAN – Orası “Yeteri kadar var.” diyor.

Hatta Mahmut Bey’le tam buradan çıkarken şöyle bir iddiaya da girmiştik...

MAHMUT TANAL (İstanbul) – “Gömlek de alırım.” dedim yeterince varsa.

BAŞKAN – Bu konuyu... “Mesela Sakarya Cezaevine gidelim, bakalım demişti.” Tamam, gidelim. Bir iddiaya da girdik; kendisi “Gömlek iddiasını ortaya koyalım.” dedi, ben de “Siyaseti bırakma iddiasını ortaya koyalım.” dedim, daha ileriye götürdüm ama o iddianın ölçülerinin birazcık sıkıntıya sokacağını düşündüğü için bunu gerçekleştiremedik.

Ama şaka bir yana, işin aslı şu: “Böyle bir şey yok.’ denmesine rağmen siz de bu meseleyle ilgilenin.” derim, olur ya bir gerçeklik payı olabilir.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Özür dilerim, ben bir şey söyleyebilir miyim?

Bakın, o zaman, siz, cezaevini söylemeyin, arkadaşlarla birlikte bir arabaya binelim, yeri ben söyleyeceğim. Arabaya bineriz, Allah bizi hangi ilçenin veya hangi ilin cezaevine götürürse...

BAŞKAN – Ben siyaseti bırakma konusuyla varım bu iddiaya.

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Tamam, peki, arabaya binelim, ben size söylemeyeceğim hangisi çünkü önceden bildirirseniz götürüp Kur’an sokacaklar hemen. Binelim arabaya arkadaşlarla birlikte. Telefonla aramayın yeter. İstedğim cezaevine gidelim, eğer yeteri kadar varsa...

Senin “yeteri kadar”dan kastın ne, bana onu da söyler misiniz?

BAŞKAN – Bak, siz dediniz ki: “Cezaevlerinde Kur’an-ı Kerim yok ve içeriye sokulmuyor.”

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Yetersiz, sokulmuyor içeri, evet, hâlen direniyorum, sokulmuyor.

Bana şunu söyler misiniz, şu anda Bakanlığa verelim biz: Bakanlıkta şu anda kaç tane tutuklu ve hükümlü var, kaç tane Kur’an var Türkiye’deki tüm cezaevlerinde?

BAŞKAN – Bu konuyla da bir ilgilenir misiniz?

MAHMUT TANAL (İstanbul) – Kaç kişiye bir Kur’an düşüyor? Gayet açık ve net. Yani lütfen arkadaşlar, insanların inançlarını bile cezaevinde yapmalarına izin verilmiyor; yapmayın ya bunu.

Bakın –konuşturdun beni- gözaltındayken namazını kılıyor, tekmeleniyor ya bu. Bana gelen ifadelerde bu var. Ya, olacak şey mi arkadaş? Yapmayın ya bunu.

**İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Batı Ülkelerindeki İslam Düşmanlığı İnceleme
Alt Komisyonu**

27 . 10 . 2016

T:

O:1

BAŞKAN – Arkadaşlar, şunu söyleyeyim, açıklama anlamında söylüyorum: Elbette Mahmut Beyin bu dile getirdiği hususlar karşısında saygı duyuyoruz. Belki suiistimler de olabilir yani hepten “Olmaz.” iddiasında bulunmuyorum, bir yerde böyle bir münferit hadise olmuş olabilir ama o kötü muameleye ilişkin “Binlerce, on binlerce müracaat var.” denilmesine rağmen İnsan Hakları Komisyonuna intikal eden hadise sayısı bir elin parmaklarını geçmeyecek kadar azdır. Böyle de bir yanı var bu için. Bu da işin bir diğer yönüdür ama elbette birtakım münferit hadiselerin olması da mümkündür, söz konusudur ve onun üzerine gitmek de hepimizin boynunun borcudur diyorum.

Ben bu katkılarınız için hem üyelerimize hem de konuklarımıza teşekkür ediyorum. Sağ olun.

Kapanma Saati: 12.44

